

prosvetni delavec

JOŽE MIKLAVC

Naša razpotja in zamude

Pred slabimi dvajsetimi leti je znani slovenski pedagog dr. Vlado Schmidt med prvimi pri nas razčlenil, kaj pomenita ideja in družbena izkušnja samoupravljanja za razvoj pedagoške teorije in vzgojne prakse. Tega ne omenjam, da bi poudaril njegovo zgodovinsko zaslugo, saj mu te zasluge ne more nihče vzeti in je tudi ni mogoče z ničimer zmanjšati. Njegovih razčlenitev sem se spomnil zaradi nekega drugega razloga, na katerega bi morali biti prav danes še posebno po-

zorni. Tistim, ki poznajo našo novejšo zgodovino vsaj v glavnih obrisih, ne bo ostalo skrito, da je moralo miniti skoraj dvajset let, preden je neki družbeni projekt našel svoje mesto tudi na pedagoškem področju. In to še projekt, od katerega smo si obetali revolucionarne družbene spremembe in zaradi katerega smo dolgo časa uživali neprikrito naklonjenost mnogih naprednih družbenih gibanj po vsem svetu. To da se je projekt s časom in v družbeni praksi kar dodobra zmalčil, je

seveda za tako velik časovni zaostanek pedagoške teorije in vzgojne prakse popolnoma nepomembno, čeprav bi ga nekdo, ki mu ni do razvoja, uporabil za navidezno zelo prepričljiv alibi svojega in našega skupnega stopicanja na mestu. Prav stopicanje na mestu in velike časovne zamude (tudi v svetovnozgodovinskem poteku slabih dvajset let ni malo) pa so za razvoj nekega področja družbenega dela lahko usodne, posebno če sovpadajo s časom, ko se globalna družba

na nekem svojem zgodovinskem razpotju odloča za eno izmed razvojnih alternativ. Kot kaže, je tak čas tudi danes ali pa smo tik pred njim. Kaj pa naj bi drugega bilo to, čemur pravimo v dnevno-političnem jeziku gospodarska reforma, reforma političnega sistema in prenova zveze komunistov ter drugih družbenopolitičnih organizacij ali to, česar se v Zvezi komunistov Slovenije lotevamo pod imenom »prenova slovenske družbe«?

Zaradi bojzani, da nas bodo ob našem morebitnem mrcanjanju in nesposobnosti, da bi zagledali mesto in vlogo vzgoje in izobraževanja v tej družbeni prenovi, dogodki spet prehiteli in prehiteli, se mi je zdelo vredno obuditi spomin na neko zgodovinsko izkušnjo, ki sicer ni edina te vrste, je pa morda med najznačilnejšimi. Vendar ne zaradi izkušnje same, predvsem za to, da je ne bi po nepotrebnem ponavljali, saj v zgodovini žal ne velja, da je ponavljanje mati modrosti, sploh pa ne ponavljanje napak in zamud.

Cedalje več znamenj kaže, da spet zamujamo pri odgovorih na vprašanja, ki jih pred vzgojo in izobraževanje že postavljajo začetni družbeni prenovitveni koraki. In takih vprašanj bo vse več, čimbolj bomo uresničevali družbene reformne zamisli. Čeprav je mogoče pritrčiti ugotovitvi, da mnoge prenovitvene zamisli še niso dovolj jasno opredeljene in da najgloblja razvojna kriza, ki jo preživljamo, spreobrača stvari na glavo, povzroča nekakšno »interregnumsko stanje«, nam to ne more odvzeti odgovornosti, da moramo pospešeno iskati poti, sredstva in načine, ne samo da bi razvoj vzgoje in izobraževanja sledil, dohiteval razvojne tokove na drugih družbenih področjih, temveč da bi z njim dejavno posegali in vplivali na smeri in hitrost potrebnih družbenih sprememb.

Začetni korak pri tem iskanju je prav gotovo skrbno urejanje aktualnih, ta trenutek perečih razvojnih vprašanj, ki jih pred nas postavljajo krizne razmere. Dopusiti, da se ta vprašanja urejajo stihijsko, bi pomenilo odreči se možnostim, da si v najtežjih časih oblikujemo nastavke, kalinovih vzponov. In prvine stihijnosti se zlasti v izobraževalni politiki kar veselo množijo (ali zadostuje, če spomnimo, kako se vsak mesec, teden, že skoraj kar vsak dan spreminjajo družbenogospodarski položaj vzgojiteljev in učiteljev ter razvojne možnosti vzgoje in izobraževanja, ali kako se iz dneva v dan povečujejo območne razlike v uresničevanju socialnih, zdravstveno-prosvetljevalskih, prometno-varnostnih in celo vzgojno-izobraževalnih nalog naših šol ali kako se v imenu racionalizacij in z izgovorom, da primanjkuje denarja, na hitro sprejemajo sklepi o par-

ticipacijah ali o ukinjanju posameznih utečenih šolskih dejavnosti, za katere ni nikakršnega nadomestila ali... in?) Menim, da je ključna prвина stihijnosti v tem, da politika razvoja družbenih dejavnosti in v njenem okviru izobraževalna politika ni dovolj razvidna, oblikovanje in vodenje te politike pa ne dovolj javno in je milo rečeno na meji legitimnosti. Kdo pravzaprav danes odloča o usodnih razvojnih vprašanjih? Veliko znamenj kaže, da predvsem izvršilni organi in t.i. strokovne službe, ne pa legitimni organi oblasti, zlasti skupščine družbeno-političnih in interesnih skupnosti. Če naj bi bilo takšno stanje znanilec postopnega prilagajanja izobraževalne politike t.i. tržnim pogojem gospodarjenja, potem bi se vsaj pisec teh vrstic uveljavljanju tržnih zakonitosti pri urejanju družbenih razvojnih vprašanj upiral z vsemi močmi.

Zato menim, da je zagotovitev razvidnosti, javnosti in legitimnosti pri oblikovanju in uresničevanju izobraževalne politike ter njene umeščenosti v druge družbene razvojne politike v tem trenutku ena ključnih točk, v katerih se bo prej ali slej morala preverjati tudi odgovornost ljudi in organov, ki jim je zaupana naloga, da vodijo in usmerjajo razvoj vzgoje in izobraževanja danes in tu. Zato že precej časa spodbujam (za zdaj še brez vidnejšega uspeha), naj bi poleg dolgoročnejših nalog (kot je npr. priprava strategije razvoja vzgoje in izobraževanja) o najpomembnejših razvojnih vprašanjih, ki jih krizne razmere vse bolj zaostrejo, kar se da hitro obvestili Skupščino SR Slovenije in o zadevah iz njihove pristojnosti tudi skupščine občin, ter zahtevali, naj se tudi jasno opredelijo, kako naj se ta vprašanja rešujejo.

Zamujanje in obotavljanje se nam lahko hudo maščuje tudi pri iskanju odgovorov na vprašanja, kaj bo pomenila za razvoj vzgoje in izobraževanja (naj uporabim modne besede) nova paradigma socializma, socializma po meri človeka, zlasti tista sestavina te paradigme, ki jo označuje spoznanje, da je gospodarsko učinkovitost in več demokracije v socializmu mogoče dosežati le s sproščanjem gospodarskih zakonitosti, zlasti z uveljavljanjem t.i. integralnega trga. Za zdaj smo glede tega vprašanja nekoliko zagrizli le v jabolko, ki bi ga zaradi lažjega razumevanja lahko zelo približno označili z besedo zasebna pobuda v šolstvu (sicer se mi zdi ustrenejša opredelitev »pluralistična rešitev v izobraževanju«, kakor jo uporablja Ivan Svetlik), vendar tudi te zadeve še zdaleč niso dovolj obdelane. Naj tokrat omenim le dve dilemi. Denimo najprej, da bi posameznik dobil pravico organizirati za-

Nadaljevanje na 2. str.

Anton Ažbe: Zamorka, Narodna galerija v Ljubljani

Od 15. novembra 1988 do 8. januarja 1989 bo v Narodni galeriji v Ljubljani razstava POTA K MODERNI IN AŽBETOVA ŠOLA V MÜNCHNU. Članek o tem pomembnem dogodku je napisal DR. MIRKO JUTERŠEK, izredni profesor na oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani.

Razstava bo odprta vsak dan, razen ponedeljka, od 10. do 18. ure. Vodstvo po razstavi je za šole brezplačno, naročiti pa ga je treba najmanj dva dni pred obiskom po telefonu (061) 219-716. Vstopnina za učence je 1500 din.

dogodki
novosti

Podiplomski študij za vse?

Zamisel o 2000 novih raziskovalnih na Slovenskem do leta 1990 se je porodila že leta 1985 pri republiškem komiteju za raziskovalno dejavnost in tehnologijo. SAZU ter Raziskovalni skupnosti Slovenije in je uvrščena v srednjeročni načrt SR Slovenije za obdobje 1986 do 1990. Tudi zaradi tega zdaj več govorimo o podiplomskem študiju kot prejšnja leta. Sicer pa je za to skrajni čas, če želimo brez posebnih zapletov uresničevati strategijo tehnološkega razvoja Jugoslavije.

O razvoju podiplomskega izobraževanja v SR Sloveniji so 4. oktobra letos spregovorili na skupni seji člani sekcije za vzgojo in izobraževanje ter sekcije za znanost in filozofijo pri Marksiističnem centru CK ZKS. Z razpravo, ki spada v sklop priprav na bližnjo sejo CK ZKS o nadaljnjem razvoju visokega šolstva, so želeli osvetliti zdajšnje stanje na tem področju.

Na Inštitutu za sociologijo so lani opravili raziskavo med 297 novimi raziskovalci (74 odstotkov prvega, v projekt 2000 novih raziskovalcev zajetega rodu).

Izidi kažejo, da mladim raziskovalcem zelo veliko pomeni njihova poklicna kariera in da se želijo uveljaviti na svojem strokovnem področju – torej so za študij primerno motivirani. Vendar pa s podiplomskim študijem, takšnim kot je zdaj, ne moremo biti zadovoljni. Anketirani podiplomci opozarjajo, da so visokošolske organizacije pri uresničevanju programov preveč toge, na premajhno individualizacijo študija, premajhno kakovost, preobsežnost študijskih programov, slabo tehnično opremljenost fakultet in pomanjkanje najnovejših literature, na neprimerne

metode dela in na slabe stike med predavatelji in študenti.

Po zahtevnosti in organiziranosti se podiplomski študij na različnih smereh zelo razlikuje. Študijske programe moramo natančno pregledati in jih sestaviti tako, da bo tehnik vložil v svoj magistrski ali doktorski študij približno toliko truda kot, recimo, sociolog. Če bodo standardi tako opredeljeni, bo tudi pri interdisciplinarnih študijih manj zapletov kot zdaj.

Zelo slabo pa imamo pri nas urejeno tudi mentorstvo za podiplomske študente, vendar se s podiplomsko šolo tudi na tem področju obetajo boljši časi. Mentorji bi morali biti le vrhunski strokovnjaki in res dobri pedagogi, k sodelovanju naj bi povabili naše in tuje strokovnjake, priznane v svetu. Naši študentje se bodo strokovno spopolnjevali v tujini, seveda pa bomo skušali našo podiplomsko šolo razviti tako, da se bodo tudi drugi prihajali učiti in spopolnjevati k nam.

Razpravljalci so opozorili, da že vnaprejšnja delitev mladih raziskovalcev na tiste, ki naj bi delali v visokošolskih in raziskovalnih organizacijah in tiste za pretok v prakso, ni pravilna. Menili so, da bi se najprej morali vsi preskusiti v praksi, in šele potem bi nekateri usmerili drugam.

Med mnogimi mnenji strokovnjakov, ki so razpravljali o podiplomskem študiju, naj omenimo še misel enega od razpravljalcev: preveč se ukvarjamo le s pridobivanjem najvišjih stopenj in nazivov v podiplomskem izobraževanju. Verjetno pa bi morali vsi redno obnavljati svoje znanje, zato bi bilo treba podiplomsko šolo zasnovati zelo prožno, primerno za vse...

L. L.

Te dni v naših šolah

Ni dvoma, da bodo letošnja družbena dogajanja zapustila v našem šolstvu globoke posledice. Ne bom našel vseh dogodkov, kronisti bodo imeli za to še dovolj možnosti, niti ne bom govoril o žalostnih gmotnih razmerah. Oznamoval bi rad le nekaj drobnih dogodkov, ki so v večini šol povzročili izjemne spremembe v kolektivnosti, demokratičnosti, in dejavnosti, na katere smo v našem šolstvu že dolgo čakali.

Kaj je povzročilo te premike in v čem se kažejo? Povzročil jih je neupravičen in z lažmi utemeljen pritisk na Slovenijo in njene voditelje.

In v čem so te pozitivne spremembe? Kolektivnost je v našem šolstvu navzoča ali pa tudi ne. Pristna je, ko gre za celovito pripadnost, mogoče se za pripadnost stroki, drugače je bolj navidezna. Učitelji so po kabinetih in učilnicah. Ukinitve zbornice je učiteljski kolektiv razbil. Medšolskega ali vseslovenskega znanstva ni. Občasno so zborovanja, kar pa s samo kolektivnostjo nimajo veliko skupnega. Zdaj pa naenkrat prihajajo vsi iz učilnic in kabinetov v (še) urejene in neurejene zbornice. Tu so pogovori, medsebojno obveščanje, ugibanje napovedovanj idr. Skoraj neverjetno je, da se kljub denarnim stiskam doma in v šoli o denarju zdaj pogovarjajo veliko manj kot prej. V ospredju so družbena dogajanja. Družba je postala subjekt. Zanimivo in presenetljivo je, da so tudi učenci (kljub svoji mla-

dostni razposajenosti) več v razredih.

O širših demokratičnih odnosih, v šoli in v razredu, je bilo napisano veliko knjig. Tako kot v naši družbi, so ti odnosi dobri predvsem v teoriji, praksa pa je zelo podobna temu, kar zdaj tako negativno ocenjujemo. V zbornici, v razredu skoraj ni več hierarhičnih napetih odnosov. Pogovor, razumevanje, spodbujanje so postali nekaj običajnega.

Velikokrat smo slišali, da politične organizacije in samouprava v šoli med učitelji ali učenci nima pravega odmeva, in da je pasivnost zaradi objektivnih razmer prav grozljiva. Zdaj pa jih je kar veliko prišlo na sestanke družbenopolitičnih organov, zbori, skupnosti učencev idr. Prej je bil dejaven vodja ali peščica, zdaj se jih je razgibalo precej več. Delovne naloge izpolnjujejo bolj vestno, v večjem obsegu, bolj kakovostno. Vse je živahnije, bolj ustvarjalno. Diši po vztrajnosti, in ne kampanjskosti.

Za konec naj napišem še dvoje. Takšna razgibanost je značilna za povprečno slovensko šolo. Odkloni navzgor in navzdol so razumljivi. Vsak se odloča sam. Odlično bi bilo, če bi bili vsi zgoraj. In drugo. Upam, da zaradi tega zapisa ne bo spet kdo rekel: »Poglej te Slovence, še v nesreči najdemo nekaj koristnega.« Pa je menda le res, da je v vsaki slabi stvari tudi kaj dobrega.

JOŽE ZUPANČIČ

Naša razpotja in zamude

Nadaljevanje s 1. str.

sebno šolo. V kakšnih okoliščinah bi v takšni šoli vsakdo lahko uveljavljal svojo pravico, da je po načelu vzajemnosti in solidarnosti pod enakimi pogoji deležen enakih storitev (v obsegu, ki je družbeno dogovorjen). Če te pravice ne bi bilo mogoče zagotoviti, potem je seveda primerno vprašanje, kaj pa bi od socializma v šolstvu sploh še ostalo. Torej po mojem mnenju ni zasebno pravo vprašanje pobuda v šolstvu da ali ne, temveč je pravo vprašanje, kako bi lahko tudi ob spro-

šeni zasebni pobudi zagotavljali vsakomur enake možnosti za izobraževanje do ravni njegovih izobrazbeno-vzgojnih zmogljivosti. In drugič, mnogi vidijo v sproščanju zasebne pobude v šolstvu tudi edini instrument za uveljavljanje tekmovalnosti v vzgoji in izobraževanju. Brez dvoma je to tudi pot za premagovanje sivine povprečja, h kakršni se zdaj nagiba naše šolstvo, vendar ob tem ne bi smeli zanemarjati tudi drugih možnosti. Ena od njih je prav gotovo tudi zunanje vrednotenje dela šol. Uvedba takega vredno-

tenja je seveda strokovno zelo zahteven podvig, ki med drugim zahteva tudi temeljito spremembo naše miselnosti, in sicer tako, da bomo svojo pozornost, ki smo jo doslej predvsem procesu, namenjali precej bolj njegovim dosežkom. Tako spremembo bi morali doseči ne glede na to, ali bo zasebna pobuda dopuščena ali ne.

Zasebna pobuda v vzgoji in izobraževanju je seveda le eno od vprašanj, ki se postavljajo v sobesedilu družbene prenove. Prej ali slej bo ta prenova odprla še veliko drugih vprašanj, tako glede smeri in načinov nadaljnega razvoja vzgojno-izobraževalnega sistema, njegove idejne, vsebinske, organizacijske in ožje didaktične zasnove kot tudi glede nadaljnega vodenja izobraževalne politike. Čimprej si bomo ta vprašanja začeli zastavljati, tem boljše bo, najbolje pa bi bilo, če bi imeli

zanje odgovore, še preden jih bomo od nas zahtevala neposredno družbena praksa. Prava vprašanja in odgovore nanja bomo lahko poiskali le, če bomo imeli stalno v mislih, kje je pravo polje delovanja in spreminjanja našega šolstva. Vtis imam, da smo na doslej velikokrat pozabljali, da smo naše šolstvo spreminjali spopolnjevali (navidezno sicer radikalno) le na njegovem obrobju, to je zunaj vzgojno-izobraževalnega dela po predmetnih in učnih načrtih, ki je osrednje torišče njegove dejavnosti. Zdi se, da bi za naše nadaljnje delo lahko kot maksima veljale nekatere prilagojene misli Franceta Strmcnika, izrečena na nedavnem posvetu ob 30-letni enotni osnovni šoli v Sloveniji. Glasila naj bi se nekako takole: šole ni mogoče spreminjati in razvijati, če se ne razvija in spreminja pouk.

Z denarnimi ukrepi do gospodarnije šolske mreže

Razred z 18 in s 43 učenci

Srednje šole v Sloveniji so začele letošnje šolsko leto s 878 učenci v 2259 oddelkih vseh letnikov. V šolah je letos za 3,8 odstotka več učencev, kot jih je bilo lani. V oddelku je povprečno 29,7 učencev (lani 29,4). Samo za prvi letnik pa so v Izobraževalni skupnosti Slovenije ugotovili te podatke: učencev je 30172, razmeščeni v 950 oddelkih (4 odstotka več kot lani). Oddelek ima povprečno 31,8 učenca. V programih srednjega izobraževanja (predvsem triletnega in štiriletnega šolanja) sta 802 oddelka prvega letnika, v skrajšanih programih prvega letnika je 77 oddelkov, drugi so povečani v šolah za mladino, moteno v telesnem in duševnem razvoju.

Nadrobnejši pogled v statistično povprečje oddelka z 31,8 učenca v prvem letniku kaže nekatere zanimive stvari. Najmanj učencev v oddelku je 18, največ pa 43. Priznana mera, predvsem finančna, je 30 do 36 učencev v oddelku. Takih je seveda največ: po 36 učencev je v 145 oddelkih, oddelkov s 35, 34, 33, 32 učenci je dobrih 400 (101, 114, 103, 98). Po 30 učencev je samo v 27 oddelkih; to kaže, da so takšni v našem srednjem šolstvu samo še izjeme.

Med 802 oddelkoma srednjih programov je torej 660 takih, ki so po finančnih merilih normalni, dopustni, s 30 do 36 učenci. Drugih 142 je drugačnih: v 76 oddelkih je več kot po 36 učencev, v 66 oddelkih je učencev manj kot po 30. Najprej podatek o oddelkih s »preveč« učenci: v 46 oddelkih je po 37 učencev, v 21 po 38 učencev, v 8 po 39 učencev in v 1 je 43 učencev. Tistih 66 oddelkov s »premalom« učenci pa je številčno takihle: v 7 oddelkih je 29 učencev, v 16 jih je po 28, ravno toliko oddelkov ima po 27 učencev, nato pa se zvrsti 19 oddelkov (6, 6, 7), ki imajo 26, 25 ali 24 učencev. V 7 oddelkih je 21 do 23 učencev, v 1 pa jih je 18.

Iz vsebinskega zornega kota je omembe vredno, da je 12 oddelkov 1. letnika kombiniranih (v vsem srednjem šolstvu je kombiniranih 144 oddelkov). Kombinacije so dokaj različne (vseh kombinacij smeri in programov v kombiniranih oddelkih vseh letnikov je 71). Iz finančnega gledišča pa je zanimiv še en podatek o oddelkih 1. letnika. Na 10 šolah (to so največje velike šole) so v nekaterih programih delili oddelke prej, kot bi jih glede na dovoljene finančne mere smeli. Tako so – za primer – na tehniški šoli v Celju (po poslanih podatkih) 318 učencev 1. letnika strojništva razmestili v 10 oddelkov s povprečno 31,8 učenca na oddelke, po sprejetih pravilih pa bi jih lahko razvrstili v 9 oddelkov s povprečno 35,3 učenca v oddelku. Finančno sporne so še tri srednje šole, ki imajo letos v posameznem letniku več oddelkov, kakor so jih imele lani v prejšnjem.

O teh zadevah je na zadnji seji (26. oktobra) razpravljala Odbor za usmerjeno izobraževanje pri Izobraževalni skupnosti Slovenije in se zavzel, naj bi šole tudi

z denarnimi ukrepi spodbudile racionalizacijo šolske mreže. S tem namenom je podprl predlog, da bi šolam, ki imajo v letniku oddelke z manj kot 30 učenci, plačali te oddelke po nekoliko nižji ceni kakor pa tisti s 30 in več učenci. Predlaga se naj bi odtegnili 10 odstotkov oddelke s 27 do 29 učenci, 2 odstotkov za oddelke s 23 do 25 učenci in po 30 odstotkov za oddelke z 18 do 22 učenci. V letniku skrajšanih programov bi odtegnili po 10 odstotkov v vseh primerih, kjer je v oddelku manj kot 20 učencev (pri skrajšanih programih je spodnja meja 20 učencev v oddelku). Takih oddelkov je v skrajšanih programih 8.

Če bo ukrep izveden, bo prvič, da bi šole, ki ne bodo upoštevale meril o oblikovanju oddelkov, dobile manj denarja. Nasploh pa je Odbor za usmerjeno izobraževanje menil, da bi njihče »od zunaj« nima pravice vmešavati v oblikovanje oddelkov na šoli. To je zadeva šolskega pravega. Plačnica – Izobraževalna skupnost Slovenije – naj bi uravnavala izplačilo denarja neodvisno od tega, po sprejetih računskih merah za delitev učencev v oddelke (to ni vselej enak resničenemu stanju na šoli) in bi bila katera izmed šol neupravičeno prizadeta, bi morala dokazati, da ima prav. To naj bi smiselno veljalo tudi za tistih šol, ki imajo letos po en oddelku »preveč«.

Nasploh pa je Odbor za usmerjeno izobraževanje predlagal ZAVOD SRS za šolstvo, naj čimprej preuči letošnje razmere v srednjem šolstvu, pregleda vzroke za ustanavljanje oddelkov z nekaterimi nenavadnimi kombinacijami smeri ali programov v istem oddelku, razišče, kaj ne upošteva dogovorjenih norm za delitev števila učencev v oddelke, predvili morebitne posledice čezmernega števila učencev v posameznih oddelkih (nemara to še najbolj) ter v pove o ukrepih šol, ki naj bi v vseh primerih učencem zagotovile zahtevano raven pouka. Kaže, da odbor letos ne namerava molče obiti posameznih primerov (če so), ko bi bili učenci (zato ker jih je v oddelku veliko) zaradi nenavadnih kombinacij oddelkov idr.) vnaprej prikrajšani za zahtevano raven pouka.

JANKO SVETINA

Herman Obrist: Osnutek za spomenik, Muzej Bellerive v Zürichu

O PRVEM PREDLOGU ZA SOUDELEŽBO STARŠEV
PRI FINANCIRANJU POUKA

Zmeda, ki bi jo lahko preprečili?

Srednji naravoslovni šoli v Ljubljani in Mariboru sta se letos odločili vprašati starše, ali bi bili pripravljeni vsak mesec prispevati po 30 tisoč dinarjev na učenca, in sicer za učno opremo in porabno gradivo pri pouku, se pravi za boljši materialni standard nekaterih delov rednega pouka. Starši se odločajo o tem na podlagi posebnega sporazuma med starši vsakega učenca in šole.

Pobuda za zasebno pomoč šoli je prišla iz vrst nekaterih staršev, kot so dejali na ljubljanski šoli. O tem so se pogovarjali na roditeljskih sestankih in pobudo v veliki večini podprli. Zdaj se je treba odločiti s podpisom. Starši pa so se odzvali povsem drugače: eden izmed njih je vprašal za mnenje Odbor za usmerjeno izobraževanje pri Izobraževalni skupnosti Slovenije in odbor je poprosil za mnenje Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Gre v bistvu za dvoje vprašanj: ali je predlog šole, da bi od staršev pobirali denarni prispevek za del rednega pouka ekonomsko in moralno upravičen? Na komiteju bodo najbrž kmalu povedali svoje mnenje; tudi tja se je obrnilo precej nezadovoljnih staršev.

Problem je nekoliko nenavaden. Šoli sta že letos spomladi prosili Izobraževalno skupnost za mnenje o možnosti, da se uvede participacija staršev za del vzgojno-izobraževalne dejavnosti na šoli. Gre torej za prvi primer soudeležbe staršev pri financiranju pouka. Izobraževalna skupnost Slovenije takrat ni odgovorila šolam, pač pa je sama snovala predlog za participacijo staršev tako v srednjem kot v visokem šolstvu, in sicer tudi za obvezni del pouka. Pozneje, letošnjega julija, je to zamisel povsem opustila in od takega predloga odstopila, oktobra pa sprejela sklep, da bi starši lahko prispevali za kakšen razširjeni del šolskega programa, ne pa za obvezni del pouka, ki ga mora v celoti zagotoviti družbena skupnost, se pravi Izobraževalna skupnost Slovenije ali pristojna posebna izobraževalna skupnost.

Medtem pa so dogodki na obeh omenjenih naravoslovnih šolah potekali po svoje, akcija se je razvila do podpisovanja sporazuma med partnerjema. Šele zdaj pa so se zbudili pristojni republiški organi in bodo povedali svoje. Če bi se na zadevo odzvali, na primer maja, gotovo ne bi nastala zmeda, kakršno je povzročil tudi njihov dolgi molk.

J. S.

NEKATERA IZHODIŠČA IN SPOZNAVANJA O OBLIKOVANJU »EKSPERIMENTALNIH ODELKOV«

Strokovne šole zanimive tudi za nadarjene

V skladu z zahtevami sodobnega znanstvenotehnološkega razvoja in s spoznanji sodobne pedagogike smo na Srednji šoli za strojništvo v Ljubljani letos ob podpori staršev in Zavoda SRS šolsko ustanovili dva oddelka prilagojenim učnim programom. V to odločitev sta nas silila inter razvoj stroke in potrebe po razvoju inovativnosti tudi pri vzgojno-izobraževalnem delu, saj je bila ta sestavina vzgoje do nekega zapostavljena. Kar zadeva notranjo organizacijo pouka, gre za drugo nivojsko diferenciacijo, in to v 3. letniku V. razredne stopnje v smeri, v kateri se bodo učenci izobraževali za delo, in v smeri, v kateri bodo povečini pripravljali za nadaljnji študij. To da postaja študij strojništva čedalje zahtevnejši, je opozorilo na nekatere pomanjkljivosti v dozdajšnji praksi in v načinu in kakovosti dela srednjih usmerjenih šol na tem področju. Da bi tej zahtevi ugodili, smo torej iz najboljših in delavoljnih učencev drugih letnikov V. razredne stopnje oblikovali letos dva oddelka, ki delujeta po novem, prenovljenem programu. V oba so se vpisali učenci prvostopno in drugostopno, to pa pomeni, da so se eni in drugi strinjali s dodatnimi novimi obveznostmi, ki jih »eksperiment« predvideva. Predmet osnove dela je nekoliko prilagojen predmetniku za vzgojno-izobraževalni program kovinarstva in strojništva smer strojni tehnik, le da sta poleg prerazporeditve šte-

vila ur med posameznimi predmeti na novo uvedena še računalništvo in drugi tuji jezik - nemščina. Izdatke za pouk drugega jezika so prevzeli starši sami, ta jezik pa se poučuje redno in ne fakultativno. Težišče te novosti pa je v iskanju oblik, s katerimi naj bi včlenili inovativno-raziskovalno delo v sam pouk. Interno smo le-tega povezali s predvideno maturo, ki jo bo mogoče opraviti tudi v tej obliki, vendar ne le verbalno in v enem dnevu, temveč bo tudi ta zahtevala stalno delo v povezavi s prakso. Prav ta možnost pa postavlja nove zahteve pred praktični pouk, proizvodno delo in druge, predvsem strokovne predmete. Učenec, ki se ne bo odločil za raziskovalno nalogo, bo moral izdelati seminarsko nalogo kot ožjo teoretično razčlenitev nekega problema pri strokovnem predmetu. Praktični pouk naj bi se tako prilagodil učenčevi raziskovalni temi, in ne obrnjenemu, število ur pa naj bi se zmanjšalo tako, da bi bilo čim ustrežnejše. Predvideno je, da bo proizvodno delo potekalo v Inštitutu Jožef Stefan, Turbinštitutu in Centralni tehnični knjižnici - to pa do zdaj za našo šolo ni bilo v navadi. Tu se bodo učenci vpeljali v temeljne značilnosti znanstvenoraziskovalnega dela, se navajali iskati literaturo in analitično razmišljati. Nič manj pomembna ni svetižina, ki jo ustanovitev takih oddelkov prinaša med učence, starše in tudi učitelje. Nisem govoril o težavah, ki so se letos

pojavnale predvsem zaradi pomanjkanja časa, saj so bile hitro pozabljene - to je bil strah pred elitizmom, v učencih pa je bilo premalo samozaupanja. Glede elitizma samo to: premalo ga je, danes bi ga potrebovali veliko več. Ustanovitev takih oddelkov prinaša ponoven nemir in zdravo tekmovalnost med učence V. razredne stopnje, saj so ti do zdaj po prvem letniku izgubili konkurenco in se marsikdaj prepustili nižji ravni ali pa jo celo sami »narekovali« učiteljem (filozofija - zadostne ocene). Učenci drugih letnikov V. razredne stopnje morajo znova v »boj«, da bi izpolnili pogoje vpisa v »elitni« oddelek, boljši pa niso prisiljeni delati na nižji ravni, ki jo ustvarjajo slabši - po uspehu in delavnosti. Celotna

raven pouka spodbuja tudi učitelje, saj jim omogoča, da tudi oni dosejajo kar največ v metodi in kakovosti dela. Pričakovati je, da se bo ugled strokovnih šol zvečal in bodo tako postale zanimivejše za več nadarjenih učencev. S tem bo navsezadnje pridobilo strojništvo, ki je danes ena najpomembnejših gospodarskih vej. In še dve stvari bi želeli poudariti. Prva: kakovosti dela v takih oddelkih ni mogoče izvzeti iz celotne kakovosti dela matične šole, to pa pomeni, da splošno neurejeno stanje nanj slabo vpliva. In druga: spremljanje iskanja in uresničevanje novih oblik dela stane več, zato šola tega »eksperimenta« ne bo mogla dobro izpeljati, če ne bo dobila dodatnega denarja.

UČBENIKI ZA SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST V SREDNJI ŠOLI

Spet zadrega?

V 13. točki sklepov Slavističnega društva Slovenije, sprejetih na zadnjem zborovanju slavistov v Mariboru (objavljeni so bili v dnevnem časopisu oktobra), upravni odbor društva zahteva, da mu zavod za šolstvo predloži (v super) presojo prenovljene učne načrte za slovenski jezik in književnost v srednjih šolah. Zahteva je »zanimiva« z več vidikov, da pa ne bi izgubljal preveč besed, naj omenim le dejstvo, da tako SDS zahteva v presojo svoj izdelek, saj je priprava učnih načrtov potekala - v popolnoma

z avtorji zdajšnjih učbenikov, preden se bomo lotili prenove; učbenik za slovenski jezik v 4. letniku. Glede na dinamiko priprave učbenikov lahko pričakujemo: - izid treh beril in učbenika za književnost do začetka šolskega leta 1989/90 (Berilo 1 je že izšlo leta 1987, Berilo 2 pa leta 1988) - pripravo učbenika Književnost za 4. letnik do šolskega leta 1990/91 - pripravo prenovljenih učbenikov za jezik (1. - 3. letnik) do leta 1990/91

13. točka sklepov SDS: Zavod SRS za šolstvo naj upravnemu odboru SDS predloži v presojo reformirane učne načrte za srednjo šolo in svoje odločitve v zvezi z nastajanjem novih učbenikov; zadnje velja tudi za učbenike osnovne šole. (Trenutno se nam menda obetajo za prve tri razrede srednje šole štiri knjige za literaturo in ena za jezik.)

odprtem in demokratičnem ozračju - prav v okviru taistega SDS, ki se sodelavec, kolikor mi je znano, ni nikoli otepalo, prej nasprotno. Kakor koli že: učne načrte smo poslali v to recenzijo, na tem mestu pa, mislim, jih ni treba objavljati, saj so v javnosti že nekaj časa. V drugem delu iste točke se zahteva iz prvega dela razširja na načrte zavoda glede priprave novih ali prenovljenih učbenikov. Ker bi to utegnilo zanimati vse srednješolske profesorje, in ne le upravni odbor SDS, si torej pogledimo nakane birokratskega zavoda.

Prenovljeni učni načrti hočeš nočeš zahtevajo pripravo novih ali prenovljenih učbenikov. Tako načrtujemo v skladu z izidi spremljave in željami srednješolskih profesorjev, izraženimi na slavističnih zborovanjih na Ptuj, Novi Gorici in Ljubljani, za:

- književnost: zbirko treh beril za prve tri letnike - berila zajemajo besedila, predvidena za obdelavo v posameznem letniku; učbenik k berilom, ki bo obravnaval literarno zgodovino in teorijo; učbenik za književnost v 4. letniku;
- jezik: tri prenovljene učbenike za slovenski jezik, ki bodo v skladu s prenovljenimi učnimi načrti; na omenjenih slavističnih zborovanjih je bila izražena tudi želja, da bi za prve tri letnike pripravili en učbenik, ta predlog pa bomo obravnavali skupaj

- pripravo učbenika Slovenski jezik za 4. letnik do šolskega leta 1991/92.

Posebej je treba opozoriti še na novost, ki jo prinašajo prenovljeni učni načrti - gre za to, da je pouk slovenskega jezika in književnosti predviden na dveh ravneh, na lažji in zahtevni. Prenovljeni učbeniki za jezik in književnost bodo tako le v prvi fazi namenjeni tako pouku na lažji ravni. V drugi fazi pa bomo pripravili posebne učbenike za lažjo raven. To ne velja za berila, ki se bodo uporabljala na obeh ravneh.

Poleg omenjenih učbenikov in beril načrtujemo tudi pripravo zvočnih kaset k berilom - z umetniško interpretacijo izbranih besedil - pripravo grafskoškopskih presojnic za jezik in književnost ter metodične priročnike za učitelje.

Še naprej bo v uporabi tudi karta slovenskih narečij s spremljajočo zvočno kaseto Slovenska narečja.

V skladu z denarnimi možnostmi bomo načrtovali tudi pripravo videokaset in računalniških programov za pouk jezika in književnosti v srednjih šolah.

To so torej naši načrti, prosta delovna mesta za morebitne nove sodelavce pa še vedno čakajo vse, ki bi radi pomagali dvigniti raven učne tehnologije pri slovenščini v srednji šoli.

TINE LOGAR

Srbohrvaščina pred slovenščino

Dunajski dnevnik priporoča Avstrijcem, ki prihajajo v stik s tujci, naj se čimbolje nauče angleščine, francosčine, španščine ali srbohrvaščine, kajti njihovo šolsko znanje je preveč pomanjkljivo in onemogoča uspešno poklicno delo. Lansko poletje, pravi časopis, so v Gradcu priredili zelo uspešne tečaje za približno 300 gospodarstvenikov, tehnikov in zdravnikov. Letos bodo pripravili angleške tečaje za trgovce in pravnike. V graški poletni šoli se lahko učijo še francosko, špansko, srbohrvaško, tuji pa seveda nemško. Slovenščine Die Presse ne omenja. Die Presse 1988

RAZMIŠLJANJA OB DVOMIH O TEKMOVANJU ZA CANKARJEVO PRIZNANJE

Nenehen boj za spoštovanje jezika

Ob različnih tekmovanjih o poznavanju tujih jezikov, tekmovanjih iz kemije, fizike, matematike idr. se poraja misel, da bi morali vsem poiskati skupno izhodišče, predvsem pa tudi navzven upoštevati enak pomen, enako vrednost znanja na različnih področjih. Za zdaj je pri osvojitvi Vegove srebrne značke priporočilo, da ima nosilec prednost pri štipendijah, pri podeljevanju štipendij za nadarjene učence pa je v ospredju tudi merilo, da se je učenec udeleževal republiških tekmovanj. Že tako je prava sreča dobiti štipendijo za jezikovno-umetnostno področje, z ukinutvijo tekmovanja za Cankarjevo priznanje (četudi le začasno) pa to možnost še veliko bolj ožimo ali pa jo celo kar izključimo.

Na letošnjem zborovanju slavistov v Mariboru so med drugim namenili posebno pozornost položaju materinščine in tekmovanju za Cankarjevo priznanje. Spodbudno je bilo, da smo prvič celostno razmišljali o podobi tekmovanja za Cankarjevo priznanje, slišali smo o njegovih dobrih straneh in tudi o pomanjkljivostih. Gibanje je najbolj ogroženo prav zato, ker je premalo denarja. Manj spodbudno je bilo razmišljanje o tem, ali naj tekmovanje ostane ali ne. Je bila odločitev, da začasno ne bo republiškega tekmovanja, res pretehtana - potem ko smo razčistili vse smisle in nesmisle tekmovanja?

Najprej se ustavimo pri izhodišču. Namen tekmovanja za

jesto. Zato bo verjetno treba razmišljati, kako bo posameznik lahko znanje uporabljal in koliko ga je sposoben samostojno širiti in poglabljati. Ne smemo dovoliti, da učenec ne bi bil pripravljen sprejemati vrednot z jezikovno-umetnostnega področja, saj je prav tu izhodišče za široko razgledanost in pripravljenost za sprejemanje in dojanje umetnosti. Izhodišče vseh dvomov o (ne) smislu tekmovanja za Cankarjevo priznanje pa je verjetno treba iskati v širši družbi. Grozljiv je namreč podatek, kakšen je naš odnos do števila ur materinščine. Glede tega zaostajamo že v Jugoslaviji in še bolj v Evropi. V učne načrte trpamo nove predmete, obenem pa nenehno ugotavljamo, kako slabo učenci berejo in da se ne znajo samostojno učiti. Tudi skrb za ličnost izdelkov in lepo pisavo smo izrinili iz šol z opravičilom, da bodo učenci, ko bodo odrasli, tako in tako uporabljali za prenos sporočil pisalni stroj - in danes bi tej globokoumni misli dodal še - računalnik. Celotno pri financiranju vzgojno-izobraževalnega dela smo za materinščino pomembni del - knjižnico zrinili v dogovorjeni program, in zaman so težnje, da bi prišla v zagotavljenega. Tako so prizadevanja za polno vrednost knjige osiromašena, ogroženo je gibanje za dobro knjigo - bralna značka in vprašanje je, ali se bo tekmovanje za Cankarjevo priznanje ohranilo. Ob tem se bo morda še našel kdo, ki bo olajšano vzdih-

nil: pa smo se znebili financiranja neke dejavnosti. Res ni dolžnost vodstva Slavističnega društva in pokrajinskih društev, da se bodo bojevala za denar, da bi lahko izpeljala tekmovanje. To je obveznost družbe. Slavistično društvo pa mora temu gibanju dati globljo vsebino in smisel. Zavod SRS za šolstvo s svojimi organizacijskimi enotami seveda ne sme stati ob strani; tu je tudi stišišče z marsikaterimi učitelji, ki so že doslej skrbno pripravljali tekmovanje za Cankarjevo priznanje in s svojimi drugačnimi pogledi primestali raznolikost. Izbrabimo to, vpeljujmo inovativnost in spodbude, za učence tudi na našem področju. Tako nas prav zaradi odločitve, da začasno prekinemo tekmovanje, čaka še več dela. Upajmo, da ne bo zaman. Položaj slovenščine ima v javnosti že dolgo velik odmev; ob tem je velikokrat - tako kot marsikje - več besed kot dejanj. Tako pa je lahko tudi tekmovanje za Cankarjevo priznanje - ali kakor koli imenujemo naša prizadevanja za materinščino - naš boj za spoštljiv odnos do jezika, ki je temelj našega obstoja.

Vasilij Kandinski: Binz na Rügnu, Narodni muzej v Beogradu

Cankarjevo priznanje je bil tudi povečati kakovost znanja, hkrati pa zbutati ljubezen do materinščine. Ko se je v osnovni šoli razraslo gibanje za dobro knjigo (bralna značka), smo večkrat razmišljali o tem, da bi bilo tekmovanje za Cankarjevo priznanje tudi oblika dela s knjigo v usmerjenem izobraževanju. Tekmovanje naj bi tako zajemalo temeljne vsebine jezikovne vzgoje, ob pomembnejših obletnicah pisateljev in pesnikov pa naj bi bila njihova dela jedro za preverjanje književne vzgoje in sporočanja.

V zadnjem času so v modi tudi sprejemni izpiti za vpis v usmerjeno izobraževanje. Mnogi se ob tem razburjajo zaradi vsebin, drugi pa trdijo, da je to najboljektivnejši način odbire najboljših za nadaljnje šolanje. Tu se spet kaže možnost, kako bi temeljne vsebine v osnovni šoli lahko uvrstili tudi v tekmovanje za Cankarjevo priznanje. Seveda pa je treba razmišljati tudi o tem, ali je tekmovanje (pa naj bo kakršno koli) res najprimernejše in najvabljivejše za preverjanje kakovosti znanja. Že tako nam očitajo, da je naše šolsko preveč sterilno usmer-

nil: pa smo se znebili financiranja neke dejavnosti. Res ni dolžnost vodstva Slavističnega društva in pokrajinskih društev, da se bodo bojevala za denar, da bi lahko izpeljala tekmovanje. To je obveznost družbe. Slavistično društvo pa mora temu gibanju dati globljo vsebino in smisel. Zavod SRS za šolstvo s svojimi organizacijskimi enotami seveda ne sme stati ob strani; tu je tudi stišišče z marsikaterimi učitelji, ki so že doslej skrbno pripravljali tekmovanje za Cankarjevo priznanje in s svojimi drugačnimi pogledi primestali raznolikost. Izbrabimo to, vpeljujmo inovativnost in spodbude, za učence tudi na našem področju. Tako nas prav zaradi odločitve, da začasno prekinemo tekmovanje, čaka še več dela. Upajmo, da ne bo zaman. Položaj slovenščine ima v javnosti že dolgo velik odmev; ob tem je velikokrat - tako kot marsikje - več besed kot dejanj. Tako pa je lahko tudi tekmovanje za Cankarjevo priznanje - ali kakor koli imenujemo naša prizadevanja za materinščino - naš boj za spoštljiv odnos do jezika, ki je temelj našega obstoja.

JOŽE ZUPAN

Učiteljevo izobraževanje in napredovanje - le obljubljena dežela?

Oktober smo veliko govorili o 30-letnici naše enotne osemletne osnovne šole. Odmeve je slišati po vsej Sloveniji. Beremo naslove, kot na primer: Dobra šola ni za modro družbo nikoli predraga. Le koliko ljudi pri nas danes meni tako? Zanimivo bi bilo zvedeti, ali je ta spodbudni naslov prišel le v domove pedagoških delavcev ali pa je mogoče prestopil tudi prag katerega od odgovornih? Da današnji družbenogospodarski položaj ni naklonjen ne šolstvu ne zdravstvu in ne drugim družbenim dejavnostim, že dolgo vemo. Vemo pa tudi, da so sedemdeseta leta tega obdobja bila najplodnejša v našem povojnem osnovnem šolstvu, dandanes pa se sprašujemo, kako smo jih izrabili. Res da so nam občinske izobraževalne skupnosti omogočale nakupe najrazličnejše učne tehnologije, da so potekale takšne in drugačne šolske reforme (večina brez zavzetega sodelovanja učiteljstva), res pa je tudi to, da še tako sodobna učna tehnologija, še takšne reforme ne pomenijo veliko, če v istem trenutku zmanjka denarja za usposabljanje učiteljstva. Dokler bomo učitelji končali svoje izobraževanje s pridobljeno diplomom in še s tu in tam kakšnim seminarjem, bomo daleč ali pa čedalje dlje od sodobne šole. Kdo nam oddaljuje izobraževanje? Kdo nam oddaljuje napredovanje, ki daje človeku voljo in polet za še boljše delo? Kdo še lahko tako vztrajno zahteva od učitelja diferenciacijo, individualizacijo, fakultativno učenje in kar je še takšnih zvencih novosti (kulturni dnevi, naravoslovni dnevi, prostovoljne dejavnosti idr.), če mu ne zmanjša števila učencev v oddelku, ne da učbenikov in delovnih zvezkov, s katerimi bi spodbujal njegovo ustvarjalnost, če mu omejuje denar za osebo in splošno porabo, in če mu takšnega načina poučevanja kot profesor, svetovalc ali še kdo drug ni nikoli sam prikazal ali vsaj poskušal prikazati? Pri nas pa se vse to prepušča učitelju - brez ustreznih vodil. Na žalost pa nismo vsi polni ali celo prepolni zamisli, še manj pa, če te k temu nihče z ničimer ne spodbuja in če za to ustvarjalnost porabiš ves svoj prosti čas, pa kljub temu po mnenju večine ljudi delaš le štiri ali največ šest ur na dan pa še neskončno dolge počitnice imaš...

In potem se takoj postavi vprašanje, koliko je danes vredna naša poklic? Tudi če ne iščemo njegove vrednosti v denarju, kajti po tem smo tako ali tako na dnu, je njegova vrednost skoraj ničeva. Za moje preprosto razmišljanje se mi zdi pomembno tole nasprotje: vsak zdravnik specialist mora nujno spremljati vse novosti svojega področja na najrazličnejših simpozijih doma in v tujini, in to večkrat na leto, da lahko uspešno opravlja svoj poklic. Učitelj pa se mora zadovoljiti z enim ali največ dvema nekajurnima seminarjema na leto, z vsemi drugimi novostmi, če ga seveda zanimajo, se mora seznaniti sam. Pa ne da bi človek zavidal zdravnikom, le nas učitelje pomilujem. In če dodamo še to, da marsikateri šolnik, ki ima to možnost, opravlja še kakšno dodatno zaposlitev - za preživetje ali pa da se vsaj od daleč približuje življenjski ravni njemu podobnih (po izobrazbi) v drugih panogah, je slika jasna in ne potrebuje komentarja.

Ker pa je zavest učiteljev še zmeraj naravnana na optimizem, sem se iskreno razveselila sestavka tov. Lasbahaerja Za strokovno spopolnjevanje ni škoda denarja, v katerem opisuje potek graških pedagoških dni. Ker je tako prepričan, da bomo tudi mi že naslednje šolsko leto imeli na izbiro vsaj del takšnega strokovnega spopolnjevanja, mu za takšen optimizem rečem lahko le - hvala.

ALENKA ČURIN JANŽEKOVIČ

skozi
okno

Domska mladina, - učenci tistih šol usmerjenega izobraževanja, ki izobražujejo za deficitarne poklice kovinar, gradbenik, gostinec idr. - izvira iz manj razvitih predelov. To so ponavadi vasi in zaselki, precej oddaljeni od industrijskih središč, s slabimi prometnimi povezavami, kjer zemlja nikoli ni bila in ni toliko dorežljiva v vsakdanjem kruhom, da bi jih preživela.

V ljubljanske šole prihajajo učenci iz občin Grosuplje, Trebnje, Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Idrija, redkeje iz Mozirja in Ajdovčine. S hrvaške strani je močan vpliv iz vasi okrog Čakovca (Dekanovec, Križovec, Novakovec, Martin na Muri, Mursko Središče, Podturn, Vratišinec), kjer je ljudi veliko, dela pa nič. Prihodnji gradbeniki so večinoma iz Bosne. Nekatere družine so dale že več rodov svojih otrok. Največ jih prihaja iz občin Bihać, Doboj, Bosanski Šamac, Cazin, Ključ, Prijedor, Prnjavor in zadnje leto čedalje več tudi iz Velike Kladuše. Nemogoče gospodarske razmere, ki ne dajejo niti ne obetajo v prihodnosti zaposlitve v domačem okolju, silijo v Slovenijo tudi tiste, ki so se v Bosni že začeli šolati na srednji šoli.

Mladi prihajajo iz revnejših družin, iz Bosne je največ muslimanskih otrok, manj je otrok manjših srbskih kmetov. Skoraj vsi dobivajo štipendije slovenskih podjetij, te pa so tolikšne, da z njimi poravnajo celotno oskrbo v dijaškem domu. Malokdo ne dobiva socialnega dodatka, nekatere šole jim dajejo tudi učbenike in zvezke ter nadomestilo za prevozne izdatke z mestnim avtobusom. Tako stane starše otrokovo šolanje zelo zelo malo. Po opravljeni šoli čaka učenca tudi zaposlitev pri podjetju, ki ga je štipendiral.

Razmere, v katerih so rasli otroci, so različne. V slovenskih družinah sta ponavadi oba starša doma. Očetje so mali kmetje ali pa so zaposleni še v industriji v bolj ali manj oddaljenem industrijskem središču, vendar preživijo del dneva z družino. Drugače pa se godi otrokom iz Hrvaške in Bosne. Očetje so ponavadi odšli za kruhom daleč od doma, veliko jih dela v Sloveniji, nekateri so se zaposlili v tujini. Sprva mogoče za leto, dve, potem so leta tekla. Deset, petnajst, dvajset let. Otroci pa se rojevajo in rastejo, ne da bi poznali očeta. Nekateri prihajajo domov vsak konec tedna in pomagajo pri težjih kmetijskih opravilih, tisti, bolj oddaljeni, le enkrat na mesec, iz tujine le za večje praznike. Družine si gmotno opomorejo. Tisti, ki zasluži več, si zgradi hišo, kupi

traktor in druge stroje, ljudje pa se odtujujejo. Matere se večinoma življenja same ubadajo s kmetijo, z gospodinjstvom in vzgojo otrok. Posebno v bosanskih muslimanskih družinah je otrok veliko. Vzgajajo jih, kakor vedo in znajo. Poročajo se izredno mlade, včasih postanejo matere že pri šestnajstih, še same nedozorele, neizobražene, saj jih ni malo - to velja za muslimanke - ki niso končale niti osnovne šole. Njihov položaj poslabšuje še marsikje ohranjena patriarhalna ureditev. Redke so zaposlene in se lahko pohvalijo z dokončano osnovno šolo. Hrvaške matere so glede izobrazbe na boljšem. Nepismenih ni, vsaka ima vsaj štiri razrede osnovne šole. Podatki o materah slovenskih otrok kažejo, da skoraj ni ženske, ki ne bi imela popolne osemletke. Malo mater je zaposlenih, večinoma so gospodinje. Če pa se zaposlijo, delajo kot neusposobljene delavke. Le malokateri domski gojenec ima izobraženo mater.

Po izobrazbi moške prekašajo žene. Nepismenih ni. Najmanjša izobrazba je nedokončana osemletka, večina pa jih ima končano osnovno šolo. Če se ne preživljajo s kmetijstvom, delajo kot neusposobljeni in polusposobljeni, manj kot usposobljeni in še manj kot visoko usposobljeni delavci. Srednje šole imajo le

KDO SE IZOBRAŽUJE ZA DEFICITARNE POKLICE

Kar je raslo več let, ni mogoče spremeniti v nekaj tednih

redki, višje ali visoke izobrazbe nima skoraj nihče.

SKRHRANE DRUŽINE - ZAVOŽENI OTROCI

Migracija očetov in ločeno življenje staršev imata svojo temno stran. Neurejene bivalne razmere sezonskih delavcev in delavcev na začasnem delu v domovini in na tujem vodijo marsikoga v alkoholizem, prav tako se skrhajo odnosi med ljudmi, zakonci se odtujujejo, sledijo prepri, razveze, pomanjkljiva skrb za otroke ali popolno zanemarjanje. Vse to ima katastrofalne posledice v otrokovi duševnosti in pri oblikovanju njihove osebnosti. Z otroki iz urejenih družin vzgojitelji nimajo posebnih težav pri svojem delu. Tisti, pri katerih opažajo izrazito objestnost, surovost, nepriznavanje avtoritete, neizdelane delovne navade, krajo, majhno motivacijo za učenje, neustrezne higijenske navade in druge neustrezne vzorce vedenja, je bilo gotovo kaj narobe z družino, v kateri je otrok rasel, preden je prišel v dom. Ker odraščala velik del mladine, ki se vsaj za zdaj šola za deficitarne poklice, v nenormalnem domačem ozračju, je delo z njo za vzgojitelja v domu za učence zelo težko.

Marsikdaj si razvezani starši poiščejo nove partnerje. Zgodi se, da otrok iz razvezanega zakona ne spada nikamor več. Zaželen ni niti pri materinem novem prijatelju ali možu niti pri očetovi novi prijateljici ali ženi. So otroci, ki so zrasli kar »kod deda i bake«, ker so jih starši že takoj po rojstvu »odložili« pri njih. Da je tak otrok med puberteto in adolescenco še posebno ranljiv in občutljiv za medsebojne odnose staršev, ni nič novega, včasih pa ima tovrstne travme že za seboj. Navajam enega od zapisov iz Knjige obvestil z dne 12. oktobra 1988: učenec Stanko L je odšel domov zaradi obravnave na sodišču (razveza staršev). Vrne se...

Ali pa: Nekega decembrskega dne je pripotovala iz daljne An-

glije lična novoletna čestitka, v kateri je Nikolov oče z novo ženo Peggy želel sinu vso srečo ob novem letu. Nič posebnega, če Nikola ne bi bil že pred dvema letoma odšel iz dijaškega doma, ko je prišla voščilnica, pa je bil že na kdovekaterem gradbišču.

Tudi sicer se starši bolj malo zanimajo za napredovanje in življenje otrok v dijaškem domu. Redki prihajajo, nekateri želijo informacije po telefonu, nekaj jih prosi sorodnike v Sloveniji, naj malo povprašajo, kako je z otrokom, še več pa je takšnih, ki jih vzgojitelj ne sreča niti enkrat v treh ali štirih letih učenčevega bivanja v domu. Če bi starši sodelovali, bi bilo vzgojiteljevo delo marsikdaj veliko lažje.

SKROMNE ŽELJE PO IZOBRAZBI

Pri skromno izobraženih starših izobrazba otrok ni posebno cenjena. Najpomembnejše je, da otrok konča šolo in pride do kruha. Motivacija za učenje je torej tudi zato tako šibka. Večina učencev se odloča za triletni program usmerjenega izobraževanja, kdor tega ne zmore, se ustavi na najnižji stopnički, dveletnem skrajšanem programu. Redki sposobnejši ali otroci bolj izobraženih staršev se odločijo za štiri-letno tehnično izobrazbo in sanjajo o visokoškolski izobrazbi. Poleg skromnih pričakovanj staršev pa jemljejo voljo do učenja še številni dejavniki, slabe delovne navade, pomanjkanje odgovornosti, slabo poprejšnje znanje iz včasih manj kakovostnih podeželskih šol, vsa zgodovina preteklih neuspehov, pomanjkanje samozaupanja in zbranosti, nerazumevanje snovi zaradi jezika, skromen jezikovni zaklad, malo pridobljenih abstraktnih pojmov (ki jim ga skromno okolje, v katerem so odrasli, ni dalo), brezbriznost staršev do njihovega dela, težave s prilagajanjem na novo okolje, in še bi lahko naštevali. Pri slovenskem delu domske mladine je motivacija za učenje močnejša, delovne navade so bolj izoblikovane - to pa ni toliko

povezano z narodnostjo kot s tem, da so ti otroci zrasli v veliko manj brezupnem socialnem okolju. Primerne delovne navade ima čista kmečka mladina, pa naj je prišla od koderkoli. Le-ta je že od mladih nog vajena trdo delati.

Pogosto so prav neustrezne razmere, v katerih so odraščali domski otroci, vzrok težavnosti vzgojiteljevega dela. Otrokova osebnost se je oblikovala leta in leta, dan za dnem, uro za uro. Je,

kakršna je. Tistega, kar je našlo petnajst, šestnajst let, večje v povsem drugačnem kulturnem okolju, o katerem pa ve vzgojitelj pogosto zelo malo, ni mogoče spremeniti v nekaj tednih, kakor si nekateri laiki predstavljajo, temveč je potrebno veliko optimizma in truda, da se kaj spremeni v nekaj mesecih, včasih pa treba čakati še dlje.

PETJA FAJDIGA SEVER

Podčetrtek - v spomin dr. Rudiju Lešniku

Leto dni po prezgodnji smrti pedagoga dr. Rudija Lešnika kolektiv osnovne šole Podčetrtek v sodelovanju z Društvom prijateljev šole in s krajani odkril v avli šole spominsko obeležje domačemu nekdanjemu učencu in učitelju šole, velikemu mislecu, teoretiku in praktiku v vzgoji in izobraževanju.

Na steni in v vitrini so razstavljena priznanja in pohvale, ki jih je prejel dr. Lešnik, ter njegova publicistična dela. Lešnik je prejel svoji šolski poti vse stopnje - od srednjega, prek višjega do visokega šolstva, saj je bil po maturi na celjskem učiteljskem letu 1953 splošni učitelj in kasneje tudi upravitelj na malih šolah po Kozjanskem. V letih je ob delu diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani psihologije in pedagogike. Kot srednješolski profesor je poučeval gimnaziji v Celju, leta 1965 pa je postal profesor na Pedagoški akademiji v Mariboru; nato je bil prodekan in dekan vse do razpustitve pedagoške akademije v pedagoško fakulteto, na kateri je bil predčasno upokojitve tudi dekan. Nedvomno je imel dr. Lešnik, ustanavljanju pedagoške fakultete pomembno vlogo. Štirinajst let z manjšimi presledki vzgajal prihodnje učitelje. Z urednikovanjem slovenskega pedagoškega lista Prosvetni delavec in edinega jugoslovenskega pedagoškega lista Pedagogija je zelo veliko pripomel k razvoju pedagoške znanosti. Njegova inovativnost se zrcali zlasti v pedagogiki prostega časa, ki je našla velik odmev doma in na tujem. Ves čas je to področje poglobljeno raziskoval in leta 1979 zagovarjal doktorat z naslovom Razvojne spremembe vsebin prostega časa v novnoškolskem in srednješkolskem obdobju.

Publicistična dejavnost dr. Lešnika je bila izredna, objavljala v zbornikih in znanstveno strokovnih revijah - pregled del pa bogata bibliografija.

Kot dolgoletni praktik se je nenehno vračal na svojo matično šolo v Podčetrtek, ki je bila pod vodstvom ravnatelja Jožeta Brileja ferme v slovenskem in jugoslovenskem šolstvu. To šola novega tipa - samoupravno šolo - je Rudi Lešnik vsestransko teoretično in praktično opisal, izsledke pa s sodelavci objavil v knjigi Samorastniki Šoli. Razvojno delo te šole je po Unescu prikazal velikemu pedagoškemu svetu, iz katerega so prihajale številne ekskurzije na šolo v Podčetrtek.

Kako pomembno je bilo Lešnikovo pedagoško delo je pokazala tudi odkritje spominskega obeležja, ki so se ga udeležili številni delegacija mariborske pedagoške fakultete, najvišji predstavniki Zveze SRS za šolstvo in Izobraževalne skupnosti Slovenije ter predstavniki Unesca.

ERNEST REČNIK

Pogled v umetniško delavnico

Pota k moderni in Ažbetova šola v Münchnu

V svetu likovne umetnosti je ime slovenskega slikarja Antona Ažbeta v povezavi z njegovo slikarsko šolo v Münchnu tolikokrat omenjeno in povezano s toliko evropskimi umetniki, da si ob vsem upravičeno zmeraj znova postavljamo vprašanje in seveda skušamo že tudi odgovoriti na vprašanje, kakšna sta bila vloga in pomen Ažbeta in njegove šole. Za vse je Anton Ažbet zanimiva osebnost predvsem zato, ker se je pri njem ob vrsti povsem nepomembnih slikarjev šolal tudi rod slikarjev, ki je v resnici v vseh delih Evrope prevzel pobude pri usmerjanju nadaljnje razvoja umetnosti. Pri tem govorimo na Zahodu o poti k moderni, na Vzhodu pa o izhodišču k socialističnemu realizmu.

Pomemben prispevek k deležu slikarja Antona Ažbeta in njegove šole za nadaljnji razvoj slikarstva v 20. stoletju je tudi razstava Pota k moderni in Ažbetova šola v Münchnu, ki sta jo priredila Mestni muzej v Wiesbadnu in Narodna galerija v Ljubljani. Prireditev, ki želi, kot pove že

sam naslov, z vidika zahodnega sveta, kateremu je Ažbet po kraju delovanja in umetnostnih težnjah tudi pripadal, osvetliti ter uveljaviti umetniškovo vlogo, bi glede na vloženi denar in pomembnost lahko primerjali in seveda tudi enačili s projektom predstavitev arhitekta Jožeta Plečnika. Razlika je predvsem v tem, da je slikar Anton Ažbet že veliko dlje pričujoč v raznih življenjskih umetnikov in s tem tudi v teoretičnih razlagah umetnosti prve polovice 20. stoletja.

V zavesti Slovencev sta slikar Anton Ažbet in njegova šola že od leta 1900, odkar jih je ljubljanski zvon obvestil o »slovenskih slikarjih v Monakovem«. Povod za sodelovanje z Wiesbadnom in hkrati prevzem bistvenega dela velikanskih izdatkov za prireditev je večletno bivanje ruskega slikarja Alekseja Javlenskoga v tem mestu in tamkajšnja zbirka njegovih del. Prijateljstvo in sodelovanje dveh mest, Ljubljane in Wiesbadna, je privedla torej do razstave, ki naj bi bila obema okno v svet.

Ob raziskavi je kot ponavadi izšel tudi tokrat razstveni katalo-

g. Glavna nosilka celotnega projekta je nedvomno ljubljanska Narodna galerija, ki je podobno predstavitev umetnika, seveda v mnogo manjšem obsegu, ob stoletnici Ažbetovega rojstva, to je leta 1962, že izpeljala. Kot dragocen dokument je nastal tedaj razstveni katalog - zbornik; v njem je povzetih tudi več člankov, ki jih je o Ažbetu in njegovi šoli zbral in objavil v Zborniku za umetnostno zgodovino že leta 1924 umetnostni zgodovinar France Mesesnel. Poglavitni vir podatkov so bili nekakšni poročila napisani spomini umetnikov, Ažbetovih učencev. Študijsko pa so se vloge Antona Ažbeta in načina njegovega učenja lotili razni pisci, med njimi tudi beograjska umetnostna zgodovinarica Katarina Ambrožič, ki je tokrat nedvomno prispevala največji delež h katalogni predstavitev umetnika. S prispevki sta med drugimi sodelovala tudi münchenski umetnostni zgodovinar Siegfried Wichmann in iz Ljubljane Anica Ceve, z wiesbadenskim muzejem pa jih je povezovala Isolde Schmidt.

Nekakšen uvod v temo, ki jo ponuja že naslov prireditve, je posebno zanimiva predstavitev umetnosti Münchna okrog 1900. Siegfried Wichmann z opisi ustvarjalnosti tamkajšnjih vidnih umetnikov in njihovih gibanj opredeljuje umetnostno razgi-

bano obdobje Münchna v drugi polovici 19. stoletja, čas, ki je postopno zamenjal zahtevo po realističnem odslikavanju predmeta z mnogo bolj pretanjeno čisto likovno predstavitevjo vidnega, ko v obliki in vsebini prevladata znak in simbol. Na poti k abstraktnemu v likovnem oblikovanju je pisec namenil posebno pozornost Hermannu Obristu, umetniku, s katerim naj bi bil tesneje povezan tudi Ažbet. Tako študija kot razstavljena dela avtorjev pomembno ilustrirajo in dopolnjujejo sicer zelo številna in vsekakor aktualna razpravljanja o umetnosti 19. stoletja v Münchnu, ki je s svojim izhodiščem iz realizma dal umetnikom svojevrstne, prepoznane pečat. Z münchensko šolo so tako poenotili takoj tudi prvi nastop slovenskih impresionistov na Dunaju pri Miethkeju leta 1904.

Pot k moderni pa je iskala Katarina Ambrožičeva seveda tudi v jedru razstave, v nadrobni, doslej še neopravljeni razčlenitvi vseh 15 znanih Ažbetovih del, študijskih risb in oljnih slik. Iz znanih slik, tako iz Avtoportreta, Zamorke in slikarsko velemotno narejene slike V haremu ugotavlja Ažbetov slikarski razvoj od realizma k ekspresionizmu, stilu, ki ga je slikar intuitivno že zelo zgodaj začutil in postal tako eden njegovih zgod-

nejših napovedovalcev. O Ažbetovem slikarstvu se more vsekakor veliko reči in domnevati. Morebitne dopolnitve bodo povezavo med zdaj dokaj različnimi slikami in njegovim teoretičnim izhodiščem končno le zadostno dokumentirale.

Tudi poglavje, ki obravnava Ažbetovo šolo (1891-1905), se pravi 14-letno obdobje, ne more ponuditi bistveno novih virov ali podatkov, zopet pomemben prispevek pa je študijska obravnava ali novointerpretacija že znanih virov. Tako kot je avtorica z naklonjenostjo predstavila slikarjevo življenje in delo, oriše tudi zgodovino Ažbetove šole, ki jo je zasnoval na pobudo slovenskih kolegov, Ferda Vesela in Riharda Jakopiča, in to po nekako desetletnem šolanju, najprej pri Janezu Wolfu v Ljubljani, nato na dunajski akademiji in zadnjih sedem let na münchenski akademiji. Ažbet je z resnostjo do možnosti, ki mu jih je prinesla šola, ter z izjemnim smislom za popravke, postal najbolj znan in iskani učitelj tedaj zelo številnih zasebnih münchenskih slikarskih šol. K njemu so prihajali začetniki pa tudi že izoblikovani slikarji. Ne samo da je znal kot ineniten slikar dobro popraviti in pokazati, kje dela kdo napako, predvsem je znal spodbuditi vsakega, da je prislulnil in dal možnosti svojim nagnjenjem. Zato se je veliko njegovih učencev kasneje razvilo v samosvoje osebnosti. Risanje glave in akta je bilo posledno izpeljani uvod v slikanje s barvami, in temu je namenjal učitelj še posebno pozornost. Večini je Ažbetova odprtost za nova spoznanja, ki jih je uveljavljal pri svojem delu in jih tudi vpljeval v metodo učenja, ustre-

zala in so dolgo ostali v njegovih šoli. Spoštovali so učiteljevo vztrajno zahtevo po klasičnem znanju, saj je v resnici šele značilno omogočalo, da so postopoma lahko prešli na svoje, svobodnejše slikanje zgolj slutenega. Z veliko pozornostjo je Ambrožičeva sledila raznim razlagam o Ažbetovi slikarski metodi, načini ohranjanja plastičnosti krogle nemešanega polaganja barv - tako imenovane kristalizacije barv. S pritegnitvijo novega merjalnega gradiva dodaja svoj prispevek k odpravljanju dvomov, koliko je bil Ažbetov pogled na umetnost samo plod in nadaljevanje starih spoznanj in izkušnje, koliko pa je (kot domnevajo nekateri), izhajajoč iz spoštovanja znanega, a hkrati odprta za nove pobude, intuitivno postal ta kot njegovi učenci tudi sam avangardnih stremeljenj. Ob skem slikarju Vasiliju Kandinskem kot najznamenitejšem njegovemu učencu je bilo doslej izrečenih o Ažbetovi vlogi o pot k moderni največ sodb. Iz slovenskega učencev zvemo o Ažbetovi šoli malo, saj ni veliko takih, ki so vezana na šolanje pri njem. To dogovorjeno zgornjo mejo, pravi leto 1905/06, je bilo težko spoštovati, tako je bolj kot avtorski del razstave mogoče razumeti izbor osmih najpomembnejših Ažbetovih učencev. Če bi bilo dopuščeno, da bi dela sama omogočala vrednotenje, in to bi omejevanja glede na čas nastanka, bi bila to utopija. Že da je Ljubljani uspelo pridoliti za razstavo slike iz toliko svetovnih galerij, je fantastično in obnem plačilo za nedvomno izredno organizacijska in strokovna prizadevanja.

MIRKO JUTERŠEK

Sestavljalci učnih načrtov in učitelj - vsak na svojem bregu

Pogovor z Žagarjevo nagrajenko za leto 1988 s prof. Danico Cedilnik

Kaj vse je naloženo slovenskemu učitelju! Najbrž ne bi znali vsega niti našeti, ko pa delimo nagrade, jih za to vrsto državljanov ni kaj prida. Žagarjeva nagrada je pravzaprav edino republiško družbeno priznanje, namenjeno le prosvetnim delavcem. Letos jo je prejela tudi slavistka Danica Cedilnik. Da bi spoznali nekaj njenih pogledov na vzgojo in izobraževanje, smo jo prosili za pogovor.

● Marsikaj slišimo, da slovenski jezik ne spada med priljubljene predmete. Kje so po vašem mnenju vzroki za to?

– Namesto jezikovne vzgoje je še zmeraj prevladujoča slovnica, pri predstavitvi književnih del uporabljamo preveč nekatere stereotipov, pri sporočanju pa si nismo še čisto na jasnem, kaj je in kako bi ga približali otroku. Težave imamo, ko želimo prepletati vse tri sestavine in jih približati zdajšnjemu trenutku.

● Nekoč ste rekli, da je bil za vas učni načrt zmeraj pravljica s srečnim koncem. Najbrž ste ob tem mislili na vsem znano, a tako različno razumljeno relacijo UČITELJ - UČNI NAČRT - UČBENIK - UČENEC?

– Med strokovnjakom, ki učni načrt pripravlja, in učiteljem, ki po njem uči, je prevelika razdalja. Jasno mi je, da mora imeti sestavljalca učnega načrta visoke cilje, tako rekoč idealne predstave o tem, kaj naj bi učence znal. Praksa pa pove, da skoraj nikoli ne moremo učiti strnjeno 45 minut, kot predvideva učni načrt, in da ni ravno veliko učencev, ki bi hvaležno iskali znanje. Reševanje vzgojne problematike in administracija zahtevata velik del časa, namenjenega učenju.

Res pa je, da vsak učni načrt prinaša novosti, do katerih so učitelji povečini nezaupljivi. Če bi mu te novosti pravočasno razumljivo razložili, bi se izgubil občutek, da je snovi preveč, da je pretežka, da bi morali nekatera poglavja potisniti v višji razred in.

Tako pa učitelj nenehno živi pod bremenom nemoči, negotovosti, neuspešnosti. Skratka, ne more si postaviti cene, ki bi mu vplivala zaupanje vase, s tem pa tudi moč in dobro voljo za vsakdanje delo.

V učitelju ždi nenehen strah, ali je postoril vse, kar je treba, ali ne. Kadar se bo dvignil nad ta strah, se bo po svoji najboljši

presoji lahko odločil za samostojnejši pregled nad snovjo; črtal bo iz učnega načrta, kar se mu bo zdelo manj pomembno, dodal pa tisto, zaradi česar bo pouk bolj zanimiv, privlačen. Da se večjim jezikovnim enotam in pomembnejšim leposlovnim besedilom ne moremo izogniti, je seveda jasno.

● Učni načrt za slovenski jezik ima tri pomembne sestavine: jezik, književnost in sporočanje. Ali je po vašem mnenju pouk sporočanja že na takšni ravni, da lahko učenec, ko se poslovi od šole, zmore z govornjo in pisano besedo dokazovati svoje znanje, pojasnjevati (zahtevati) svoje pravice in navezovati čim boljše odnose med ljudmi?

– Najprej bi se morali dogovoriti, kaj naj bi sporočanje v šoli – od vrta do univerze – sploh bilo. V osnovni šoli se navadno omejuje na govorne vaje in šolske spise. Pa v srednji šoli? ... Temelj sporočanja bi morala biti kultura pogovora, zajeti pa bi morala vso vsebino človeškega sporazumevanja, od pozdrava do polemike in še kaj.

No, vizija je lepa in dovoljena. Ker pa še ni uresničena, moram na vaše vprašanje odgovoriti: žal ni. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je šola skoraj nemočna, saj mladega človeka vzgaja – z besedo in črko – celotna družba, ki je v globoki krizi. Ko bo družba pokazala pravičen odnos do marsikatere vrednote – tudi materne jezika – bo mladostnika laže usmerjati k tem vrednotam.

● Kaj menite o učiteljevi učni pripravi in kdaj po vašem učitelju predela učno snov – seveda glede na smotro, vzgojno-izobraževalne vsebine, navodila in okoliščine, v katerih poučuje?

– Priprava? Samo nekaj je pomembno: začetno in nato nenehno »investiranje« znanja.

Občutka, da je snov »predelana«, pa normalen učitelj nima nikoli.

● Brez nenehnega spopolnjevanja ne gre. Nekaterim se še vedno ne da dopovedati, da se mora tudi učitelj (kot inženir, ekonomist, pravnik, zdravnik itn.) spopolnjevati. Kaj bi po vašem moral storiti učitelj sam,

Prof. Danica CEDILNIK je prejela nagrado za »predano pedagoško delo in izjemen delež pri razvoju pouka slovenskega jezika v osnovni šoli«. Dve leti je poučevala na osnovni šoli Staneta Žagarja v Kranju, nato pa 27 let na osnovni šoli Valentina Vodnika v Ljubljani. Pedagoško delo ji je zmeraj pomenilo izziv za iskanje novih poti – tako v osnovni šoli, v tačajih slovenskega jezika za neslovence kot v izobraževanju odraslih, ki se mu posveča v zdajšnjem času.

za kaj bi morala poskrbeti družba?

– V našem poklicu sploh ne moremo reči: Učitelj se mora – kot drugi strokovnjaki – strokovno spopolnjevati. Pridobivanje strokovnega znanja je namreč najlažje. Prav tako ali pa še bolj je pomembno, kako ravnati z vedenjsko motenimi in učno neuspešnimi učenci, z obupanimi ali napadalnimi starši, kako pripravljati sodobne kulturne in naravoslovne dneve, užitne proslave, varne ekskurzije in končne izlete itn.

Vsak učitelj res ne more biti inovator, z metodami svoje mladosti pa se tudi ne more več približati otroku, ki bo živel in

ustvarjal v tretjem tisočletju. Zato je učiteljevo spopolnjevanje nujno na vsch področjih.

Učitelj spet lahko ponudi dobro voljo, organizacijo in sredstva, za strokovno pomoč pa mora seveda prispevati družba.

● Kako danes gledate na svoje 30-letno delo z osnovnošolskimi otroki? In – najbrž se še niste umaknili na stranski tir?

– Na svoje učiteljevanje gledam kot na zelo lepo, vendar nenehno stresno obdobje. Biti slab učitelj sploh ni mogoče, ker te občutek neuspešnosti zmelje. Biti dober učitelj pa pomeni do konca vztrajati na robu svojih telesnih in duševnih moči.

Upam, da sem se preusmerila še pravi čas. Zdaj delam z odraslimi, priznam, z velikim veseljem. S slušatelji delavske univerze, z učitelji, s starši. Če dobim občutek, da jim bo vsaj iskrica tistega, kar jim pripovedujem, v pomoč, vidim v svojem delu dovolj smisla.

Pogovarjal se je STANKO ŠIMENC

Vodnik po Narodni galeriji za otroke in starše

Narodna galerija v Ljubljani je natisnila zloženko **Pozdravljeni cicibani**, ki je nekakšen »vodnik« za starše in otroke po stalni zbirki Narodne galerije. Zloženko v vabljivi obliki z besedilom, v katerega so umeščene ilustracije Kostje Gatnika, otroke in starše vodi med umetninami tako, da jih iščejo, prepoznavajo in ugotavljajo. Izkusnje kažejo, da otroci niso pasivni, temveč dejavni opazovalci in kaj kmalu najdejo ustrezno umetnino, ki jo »zahteva« določena naloga v zloženci. Zloženko pa ni vabljiva le za predšolske otroke, temveč tudi za učence prvih dveh razredov osnovnih šol, zato jo toplo priporočamo šolskim knjižnicam. Učenci jo bodo lahko koristno uporabili v povezavi z zgodbo Svetlane Makarovič Gal v galeriji.

NARODNA GALERIJA LJUBLJANA

OŽIVLJENA NEMŠČINA

Novi učbenik približan svetu mladih

Polomljene nemščine se ni težko naučiti, vendar to ni smoter pouka, ki ga namenjamo temu jeziku v osnovni šoli. Zdajšnji osnovnošolci se bodo v desetih in več letih razvili v rod najrazličnejših strokovnjakov, ki bodo delovali tudi v tujini in tam predstavljali našo državo. Odrasli in šolani ljudje pa morajo seveda govoriti v lepem jeziku.

Tako je razmišljala Lidija Pavič, učiteljica nemščine v osnovni šoli Matija Valjavec v Preddvoru. Marsikaj je tuji jezik učencem trn v peti. Učitelji pogosto ugotavljajo, da so učenci premalo motivirani, neresni in še kaj, eni in drugi se pritožujejo nad neprimernimi učbeniki idr. Lanskega septembra je izšel pri Založbi Obzorja nov komunikativni učbenik nemščine za peti razred osnovne šole (avtorjev Orešič – Koltak – Orešič), zdaj ga bodo začeli uporabljati tudi v šestem razredu.

Kako poteka učenje po novem, smo povprašali Lidijo Pavič, zanimale pa so nas tudi njene pedagoške skušnje, ki si jih je nabrala že kar precej, čeprav poučuje šele tri leta.

»Stara resnica je, da je uspešnost pouka zelo odvisna od učitelja, pomemben pa je seveda tudi učbenik, ki je v oporo in vodilo pri delu. Po starem učbeniku (Nemška vladnica za peti razred) so se učenci učili bolj klasično: branje in obnavljanje lekcije, včasih učenje na pamet, odgovori na vprašanja iz lekcije in utrjevanje slovnice, s katero se učenci seznanijo v posameznih lekcijah. Slovnice vaje so bile včasih nelogične ali pa zelo nezahtevne in zato za sposobnejše učence dolgočasne.

V novem učbeniku so učne enote bolj raznolike, vsak sestavni del enote (A/B/C) ima svojo didaktično funkcijo. Nanižane so besede, ki jih učenci sami povežejo v besedilo, zgodbe so včasih prikazane z ilustracijami, v njih nastopa veliko znanih likov iz otroških filmov in risank. Novi učbenik odlikuje sodobni pogovorni jezik, ki ga mladi uporabljajo. Sposobnejšim učencem omogoča, da hitro razvijajo svoje govorne sposobnosti, pohvalno pripoveduje o učbeniku Lidija Pavič. Zelo pomembno pa je, da je učbenik zanimiv in dostopen tudi za manj sposobne učence. Kako jih ne bi

pritegnili? Še pred kratkim so se o Supermenu, Modrem dirkaču, Tomu in Jerryju lahko pogovarjali le s sošolci v odmorih, to, da »nastopajo« ti junaki zdaj celo pri pouku nemščine, je skoraj neverjetno.

Nemška slovnica pogosto povzroča preglavice, zapletena je in zahtevna. Pavičeva jo primerja z matematiko: podobni sta si, obe zahtevata natančnost, moramo ju razumeti, se naučiti, šele potem ju lahko uporabljamo.

V novem učbeniku razlagata nemško slovnico robota, in to je za učence še posebno privlačno. Chippy in Chipper v zdajnjem delu učne enote (delu C) zapišeta na zaslon nove slovnice pojme in strukture, najpomembnejše prvine poudarita z zeleno barvo, da si jih učenci lažje zapomnijo. In kako se je Pavičeva s petošolci sploh lotila učenja nemškega jezika?

»Najprej smo ugotavljali, zakaj je koristno, če znaš nemščino. Otroci so hitro navedli razloge: da se bodo lahko na morju pogovarjali z novimi znanci iz tujine, spremljali televizijske programe v nemščini, poslušali nemške popevke, brali revije, pa tudi meja je blizu in na oni strani bodo prej ali slej lahko preskusili, koliko so se že naučili. Večina otrok je že poznala nekaj nemških besed. Zapisali smo jih na tablo in ponosni so bili, da že znajo kar »precej« nemško. Že v prvi enoti so se naučili predstavljati in pozdravljati, potem pa so se pogovorne teme, ki so

osredotočene na učenca, širile in ob koncu šolskega leta so se znali v nemščini že kar lepo sporazumevati. Sprva se jim je zatakalo pri izgovorjavi (preglasi, diftongi), nekaj preglastic je povzročilo tudi pisanje, sešasoma pa so posebnosti nemškega pravopisa in izgovora osvojili.

Mnenja o tem, ali naj se pri pouku tujega jezika uporablja materinščina ali ne, so različna. Naša sogovornica je prepričana, da učenje ni nič manj uspešno, če včasih spregovorimo po slovensko; kvečjemu nasprotno.

»Najpomembnejše je, da učenci razumejo, kaj govorim in kaj oni govorijo. Prvo uro se po slovensko pogovorimo kaj in kako bomo delali, potem pa po teka pouk nemško. Ko zmanjka besed, si pomagamo s skicami in mimiko, pa tudi po slovensko kaj razložim. Pri nemškem jeziku je zelo pomembno razumevanje in obvladanje slovnice. Brez nje ni mogoče govoriti tekoče in pravilno. Slovnico razložim ponavadi po slovensko, vedno jo primerjamo tudi z našo slovnico, saj je kar precej razlik, ki jih je treba že v začetku dobro spoznati. Takoj smo se dogovorili, da bomo samostalnike vedno uporabljali s členom – samo tako so se učenci navadili nanje. Pri rabi členov smo tako zelo dosledni, da me učenci opozorijo, če pomotoma kdaj kategera spustim.«

V učbeniški komplet spadajo še delovni zvezek, kasetna in igrice.

OSNOVNA ŠOLA PETER ŠPRAJC-JUR ŽALEC IN OBČINSKA ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE ŽALEC

razpisujeta

natečaj za razstavo

PIONIRSKÉ GRAFIKE NA TEMO

RIŠEM TE, ŽIVLJENJE

pod pokroviteljstvom OBČINSKE KULTURNE SKUPNOSTI ŽALEC, OBČINSKE IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI ŽALEC in DELOVNE ORGANIZACIJE AERO CELJE

Razstava bo septembra 1989 ob praznovanju taborskih kulturnih dni v večnamenskem prostoru osnovne šole Peter Šprajc-Jur Žalec.

Sodelujejo lahko učenci od 1. – 8. razreda osnovne šole. Strokovna komisija bo razdelila 10 enakovrednih nagrad šolam, avtorjem in njihovim pedagogom. Vsi udeleženci razstave pa bodo prejeli priznanje za sodelovanje, kataloge in značke.

Vsaka šola lahko pošlje največ 10 grafik do formata 70 x 90 cm brez kartonskih okvirov. Grafike pošljite do 31. marca 1989 na naslov:

OŠ PETER ŠPRAJC-JUR ŽALEC, Šilihova 1, 63310 ŽALEC

Na hrbtni strani grafike morajo biti naslednji podatki:

- naslov grafike
- ime in priimek učenca, razred
- ime in priimek pedagoga
- ime in naslov šole.

Šole naj pošljejo tudi skupni seznam poslanih del s podatki. Že razstavljenih grafik ne pošiljajte.

Druge informacije o razstavi dobite po telefonu št. (063) 713-264.

VIO LAŠKO TOZD GLASBENA ŠOLA RADEČE

razpisuje

prosta dela in naloge

RAVNATELJA

Glasbene šole v Radečah.

Kandidat mora izpolnjevati pogoje za učitelja na glasbeni šoli, določene v 1. odstavku 21. člena Zakona o glasbeni šoli in imeti vsaj 5 let delovnih izkušenj pri glasbenovzgojnem delu. Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite zboru delavcev v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: VIO LAŠKO, TOZD GLASBENA ŠOLA RADEČE, Šolska pot 5, 61433 Radeče.

Kandidate bomo o izidu razpisa pisno obvestili v 30 dneh. Stanovanja ni.

V delovnem zvezku so naloge za reševanje in za utrjevanje, nekatere naredijo učenci v šoli, druge doma. Vendar se te vaje po zgradbi, funkciji in smotrih razlikujejo od običajnih. Zastopana je široka paleta komunikativnih vaj, velikokrat so to uganke, križanke, sestavljanke, ki so otrokom v veselje in zabavo.

Ocenjevanje je bilo zmeraj manj prijetna plat pouka, vendar se mu, vsaj za zdaj, še ne moremo ogniti. Tudi pri učiteljski Pavičevi ne, kjer je ura nemščine včasih pravcati dramski krožek – učenci se vživijo v izbrane vloge in prav neverjetno je, do kod vse seže njihova domišljija in ustvarjalnost... Prav tako pišejo kontrolne in šolske naloge in tudi vprašani so. Ustne ocene si nabirajo sproti: skoraj vsako uro sodelujejo vsi in si prislužijo tako imenovane pluse in minuse, ki oblikujejo ocene. Pavičeva preverja slovnico s pisnimi nalogami. Učenci imajo na voljo zmeraj dovolj časa, da lahko dobro razmislijo, kaj bodo napisali. Pa tudi stenskih plakatov, ki naravno prikazujejo temeljna pravila nemške slovnice, takrat ne smejo. Lidija Pavič je prepričana, da s preglednicami ne more goljufati nihče, če ne zna; le če se je učil in stvari razume, si z njimi lahko pomaga.

Na vprašanje, ali je stroga učiteljica, je Pavičeva odgovorila, da ne preveč. Z učenci se kar dobro razume, mogoče tudi zato, ker še ni veliko let od ta-

krat, ko je tudi sama sedela v šolskih klopeh. Dobro se še spominja, kako se je včasih rada posvetovala s sošolci, če česa ni vedela in kako je sosedu rada pokazala kakšen stavek ali spis, če se ji je zdel dober. In zakaj tega ne bi dovolila svojim učencem? Včasih se tudi skupaj o čem pogovorijo, večkrat se tudi nasmejejo. Za sprostitev. »Kadar pa razlagam, zahtevam mir in red,« odločno pristavi Pavičeva.

Še marsikaj zanimivega nam je povedala: da jo je bilo zelo strah, ko je prvič kot tovarišica stopila pred najmlajše – takrat je še kot študentka Pedagoške akademije v Ljubljani učila nemščino pri kranjski Delavski univerzi; kako je pripravljala diplomsko nalogo s področja metodike: »O osnovnih besednih vrstah in njihovem testiranju pri pouku nemškega jezika v petem in šestem razredu osnovne šole.« Pa tudi kritična je bila. Obžaluje, da bodo učenci, ki so se lani začeli učiti nemščine po novem učbeniku, morali drugo leto (v sedmem razredu) spet delati po starem. Učbenik za šesti razred je letos izšel z zamudo, za naprej pa napovedujejo enoletno prekinitvev. To pa je velika škoda.

Stari učbeniki niso tako kakovostni, sistem učenja je čisto drugačen in vse to bo prav gotovo povzročilo na začetku zmedo, nezadovoljstvo učencev in slabše znanje jezika.

LUČKA LEŠNIK

delo
šola

dopisniki poročajo

● Slovesnost, namenjena tekmovalcem za bralno značko

V osnovni šoli Riharda Jakopiča srečanje s pesnico Milo Vlačič-Gvozdičev

Na osnovno šolo Riharda Jakopiča smo na prireditve ob koncu tekmovalcev za bralno značko, vodili sta jo tovariški Irena Rejc in Cveta Jambrovič, letos povabili pesnico Milo Vlačič-Gvozdičev, ki je tudi avtorica učbenikov za srbohrvaški jezik in jo zato poznajo vsi osmošolci. Prireditve je potekala v dveh izmenah, sprva za najmlajše in nato za starejše učence. Spored so popestrili šestosolci s čudovitim recitalom. Sodelovali so tudi trije člani opernega orkestra. Osmošolci, ki so vsa leta tek-

● S Kosovirji v peto desetletje

Jubilej lutkovnega gledališča Ljubljana

Jubileje praznujemo vsak po svoje. Le kako naj ga proslavi Lutkovno gledališče Ljubljana, če ne z dobro predstavo? Predstava Mi kosovirji, z njo se je končalo praznovanje štiridesetletnice gledališča, je bila resnično bogata in je pokazala ves čar slovenskih ustvarjalcev: pisateljice Svetlane Makarovič, scenografa Mika Simčiča, režiserja in dramaturga Edija Majarona, glasbenika Lada Jakša, igralcev, animatorjev in oblikovalcev lutk. Morda je bilo v tej zahtevni predstavi vsega celo preveč, morda je bila malce prehrupna in predolga, a otrokom bo gotovo všeč. Skratka, razkošna predstava, ki je prav ob visokem jubileju ponovno dokazala, kaj vse se lahko zgodi v svetu lutk.

Matjaž Kmecl, ki je spregovoril ob uvodu v to rojstnodnevno praznovanje, je imel čisto prav, ko je povedal, kako radi gremo z otroki v to gleda-

● Esperanto in vzgoja za sporazumevanje med narodi

Komisija za pouk mednarodnega jezika esperanta pri Zvezi esperantskih društev Slovenije je na seji 27. 8. 1988 v Celju pregledala delo učiteljev v preteklem šolskem letu in naredila načrt za akcije v šolskem letu 1988/89.

Na nekaterih šolah se pionirji in mladinci učijo esperanta neobvezno ali v krožkih, na osnovni šoli Fran Kocbek v Gornjem gradu pa poteka pouk tega mednarodnega jezika nepretrgoma že več let. Maja se je tam srečalo več kot sto mladih esperantistov. Junija so učenci pokazali solidno znanje mednarodnega jezika na tekmovanju v Mariboru, v Domu ustvarjalnosti mladih. Med počitnicami se mladi esperantisti udeležujejo mednarodnih srečanj in seminarjev na Češkem, Madžarskem in drugje.

Učitelji dobro sodelujejo z društvi esperantistov v zamejstvu in ob prireditvah Alpe-Jadran, pa tudi v mednarodni Zvezi pedagogov

● Težave pri pouku prve pomoči v šolah

Učenci v osnovnih šolah imajo trideset učnih ur pouka prve pomoči (tečajna oblika v 7. razredu). Z tem šolskim letom vpeljujejo enak tečaj v vse srednje šole. V osnovnih šolah imajo s tem pukom nekateri že precej izkušenj, vendar še niso odpravili težav, s katerimi se prepogostokrat ubadajo.

Kadrovske šole še zmeraj ne usposobijo pedagoških delavcev za pouk prve pomoči v osnovni šoli (zdaj jih potrebujemo tudi za srednje šole), zato je vsaka šola prepustena svoji kadrovski rešitvi.

Pouk je obvezen in se ne ocenjuje. Program tečaja predvideva temeljno znanje in spretnosti iz prve pomoči ponesrečenim in poškodovanim (dajanje prve pomoči sebi in drugim, osebna in kolektivna zaščita ter ravnanje z obolenimi). V srednji šoli spoznajo okoliščine, ki ogrožajo človekovo življenje, si izoblikujejo pre-

ventivno miselnost in možnosti za preprečevanje nezgod; praktično se toliko usposobijo, da lahko pomagajo ob nezgodah sebi in drugim.

Za pouk prve pomoči so osnovne šole različno opremljene, večina pa si mora učila šele priskrbeti. Pri praktičnem pouku prve pomoči porabimo veliko materiala, katere šole se tega pouka ogibajo, zato učni smotri velikokrat niso uresničeni.

Pouk prve pomoči tudi organizacijski ni pocenoten. Osnovni šoli je prepusteno, da se sama odloči za najprimernejšo obliko. Tako imajo lahko učenci: po eno uro na teden v kombinaciji z drugim učnim predmetom, osredotočeno v popoldanskem času pred začetkom pouka itn. Verjetno bodo imele težave pri organizaciji tečaja prve pomoči tudi srednje šole.

Da bo pouk dober, je treba usposobiti učitelje, pripraviti primerne učbenike za učence (zdaj pripravljajo za osnovno šolo novega), šole opremiti z učili in priskrbeti denar.

VLADIMIRA REJC

lišče, ko pade zavesa, pa uživamo mi prav tako kot naši najmlajši. Dobra igra skriva v sebi marsikaj in prav tako kot dobra otroška poezija ali proza dokazuje, da književnost za otroke ni manjvredna. V zadnjih letih pa Lutkovno gledališče Ljubljana išče pot do odraslih tudi s posebej njim namenjenim sporedom - vanj spadata npr. deli Mrtvec pride po ljubico in Lizistrata. Gledališčniki se preskušajo v najrazličnejših izrazih, marionete si podajajo roko z ročnimi lutkami in z gledališčem senčnih lutk, zavzemajo se za najosodobnejša besedila in obnavljajo stare predstave. Nova dvorana jim po mnogih letih brezdomstva daje kar najboljše možnosti za to. Ne pozabljajo izročila Milana Klemenciča, ob gostovanjih na vseh celinah sveta pa spoznavajo novosti. Številne čestitke, ki ob visokem jubileju prihajajo od vseh povsod, so le skromen dokaz kakovosti in priljubljenosti. Je bila pretekla sezona manj uspešna? V gledališču so vzponi in padci povsem običajni, temeljna pot h kakovosti pa ostaja in trdno verjamemo, da nas bodo lutke razveseljevale tudi vnaprej - nas in naše otroke.

BARBARA HANUŠ

esperantistov, k poučevanju esperanta in vzgoji za mednarodno sporazumevanje za mir in jezikovno enakopravnost pa bi radi pritegnili tudi mlajše kolege. V ta namen zbiramo prijave za dopisni tečaj esperanta (začetni in nadaljevalni) v društvu za mednarodni jezik esperanto, Dom učencev, Koper, Cankarjeva 5, ali na Zvezi za mednarodni jezik Slovenije v Ljubljani, Novi trg 6. V šolskem letu 1988/89 bomo pripravili med prvomajskimi prazniki tridnevni seminar za učitelje v domu DPM na Pohorju, za mlade esperantiste pa bo avgusta poletna šola v domu mariborskega DPM v Poreču. Tja bomo povabili tudi pionirje esperantiste iz Madžarske, da bodo imeli naši priložnost uporabljati esperanto v praksi. Že prej pa si bodo dopisovali z vrstniki iz raznih držav, s katerimi imajo naši učitelji prijateljske stike že več let.

Dandanes je vzgoja za mirno sožitje med narodi še posebno potrebna. Esperanto je za mednarodno sporazumevanje zelo primeren, saj ni last nobenega naroda in je zato nevtralen.

SONJA TAVČAR

ventivno miselnost in možnosti za preprečevanje nezgod; praktično se toliko usposobijo, da lahko pomagajo ob nezgodah sebi in drugim.

Za pouk prve pomoči so osnovne šole različno opremljene, večina pa si mora učila šele priskrbeti. Pri praktičnem pouku prve pomoči porabimo veliko materiala, katere šole se tega pouka ogibajo, zato učni smotri velikokrat niso uresničeni.

Pouk prve pomoči tudi organizacijski ni pocenoten. Osnovni šoli je prepusteno, da se sama odloči za najprimernejšo obliko. Tako imajo lahko učenci: po eno uro na teden v kombinaciji z drugim učnim predmetom, osredotočeno v popoldanskem času pred začetkom pouka itn. Verjetno bodo imele težave pri organizaciji tečaja prve pomoči tudi srednje šole.

Da bo pouk dober, je treba usposobiti učitelje, pripraviti primerne učbenike za učence (zdaj pripravljajo za osnovno šolo novega), šole opremiti z učili in priskrbeti denar.

IVAN HREN

OTROŠTVO V STISKI

● Je v naši šoli še prostor za individualnost?

Otroštvo v stiski - takšen je bil naslov seminarja Pediatrice klinike in drugega srečanja slovenskih pedagogov pa tudi oktobrskega pogo- vora za okroglo mizo, ki ga je pripravila Mestna konferenca SZDL Ljubljana. So torej naši otroci in mladostniki res v stiski? Lahko se vprašamo, kako občutijo negotov politični položaj in slabe gnotne razmere družin, koliko časa namenijo starši otrokom, kako otroka vzgajajo. Lahko pa se tudi vprašamo, kaj stori šola, da bi bilo tem otrokom, ki so doma prikrajšani za ljubezen in varnost, v šoli lepo. Kako doživljajo otroci nezadovoljstvo učiteljev, šole in ocenjevanje? Čedalje več raziskav potrjuje, da je prav šola vir mnogih psihosomatičnih bolezni v otroštvu. Dora Gobec je v gradivu za okroglo mizo Otroci in mladostniki v stiski izpostavila misel, da je naša šola patološka. Na prvi pogled je morda ta trditve pretirana, pa vendarle skriva veliko resnice. Kaj naj bi dobra šola dala otrokom?

Odgovor na to vprašanje smo dobili prav na seminarju Pediatrice klinike in Društva pedagogov, na njem pa naj bi predstavili waldorfsko pedagogiko. Znano je, da imajo na Zahodu najrazličnejše alternativne šole, ki želijo v učencih zbuditi predvsem vedoželjnost, ustvarjalnost in jih navaditi na samovzgojanje. Otroci, ki obiskujejo takšne šole, ne bi smeli biti v stiski, saj jih učitelji ne ocenjujejo, ampak iščejo v njih to, kar je dobro. Ne poučujejo le snovi, potrebne za kasnejše vsakdanje delo, ampak uvrščajo v pouk umetniške in humanistične predmete. Ne poznajo težav z legatenjijo, saj traja opisovanje v maternem jeziku kar tri leta, v prvem razredu pa jih začno poučevati tuje jezike. Veliko tega je bilo v Prosvetnem delavcu že opisano, zdaj pa se ta vprašanja odpirajo v novih razsežnostih.

Na seminarju sta sodelovali pedagoginja in zdravnica, obe iz Švice, saj sta otrokov telesni in duševni razvoj tesno povezana. Dobro bi morali poznati stopnje v otrokovem razvoju in mu v pravem trenutku ponuditi to, kar potrebuje. Tako otrok v predšolski dobi ne potrebuje poučevanja in intelektualističnih razlag, saj bi mu morali zagotoviti predvsem možnosti za svobodno gibanje in razvoj motoričnih spretnosti. Telesna dejavnost se kasneje izraža kot dejavnost v duševnih procesih in prav z zdravim gibanjem najbolj razvijamo možgane v obdobju dozorevanja. Pri učencih v osnovni šoli pa bi morali negovati predvsem radovednost in čustveni odnos do snovi, abstraktno mišljenje pa razvijati šele kasneje. Preobremenjenost otrok in množica vtisov, ki jih ne morejo predelati in povsem razumeti, so vir mnogih stisk v otroštvu, saj otroka motijo pri ustvarjalni igri in samovzgojanju. Otroki potrebuje predvsem zgled, da ga posnema, in zelo dobro čuti, ali se pri svojem delu potrudimo ali ne.

Koliko veselja lahko vlaga v svoje delo preobremenjen učitelj, ki mora poleg svojega razreda poučevati še sosednjega, da ima dovolj ur? Koliko iščemo v naših učencih to, kar znajo, njihova posebna nagnjenja? Je v naši šoli še prostor za individualnost? Kaj sploh lahko storimo za nemirne učence v prepolnih oddelkih, ki imajo daljši delavnik kot mi? Razmišljanja o waldorfski pedagogiki izvenijo ob vsem tem kot pravljica. Naša šola je prav gotovo naredila veliko naprednih korakov, marsikaj zanimivega smo preskusili, veliko novosti vpeljali v vsakdanje delo, vendar pa je v njej še zmeraj premalo prostora za posameznika, učiteljevo delo pa ni cenjeno tako, kot bi moralo biti. Otroštvo v stiski ostaja naša resničnost, morda v zdajšnjih razmerah celo bolj kot kdajkoli prej.

BARBARA HANUŠ

● S humanizacijo življenja postaja cigareta manj privlačna

Ob vse bolj dramatičnih spoznanjih o škodljivosti kajenja iščemo načine, kako omejiti to razvado in umetno potrebo.

Na Celjskem smo se tega lotili s humanizacijo življenja na šolah. Preučevanje, ugotavljanje, spremljanje in sistematično prizadevanje za humanizacijo življenja v danih možnostih na šolah, rojevajo že prve uspehe tudi pri preprečevanju kajenja: vse manj učencev kadilci. To ni prisila, temveč odločitev posameznika, oddelčne skupnosti, je spodbujanje, iskanje in peljevanje zamejnaj za cigareto, še preden postane le-ta nujno zlo.

Čas, ki ga živimo, in razmere, v katerih delujemo, so bolj naklonjene prizadevanjem za preživetje kot tistim za dobro počutje ljudi. In prav za počutje gre, za počutje vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa. Le-to pa je odvisno tudi od tega, kako je zadoščeno temeljnim humanim človekovim potrebam. Mednje spadajo odnosi med učenci in učitelji, med učenci na šoli, v oddelčni skupnosti in končno tudi to, kako sta razumljena mladostnikovo čustven nemir in »petošolska« ljubezen. Od kakovosti teh odnosov je pogosto odvisna tudi kakovost zadostitve drugih temeljnih človekovih potreb.

Veliko takšnih potreb, na primer potrebe po hrani in gibanju, ni mogoče prelagati zgolj na prosti čas. O tem veliko pišemo in razpravljamo, kako pa je s tem v praksi, ugotavljamo na celjskih šolah.

Kaj se je pokazalo?

- cigareta je pogosto zamenjava za zajtrk, za prekratek časa za malico in premalo kakovostno malico;

- je sprostitvev, ker se učenci premalo gibljejo;

- je tudi upor in sporočilo ob nezadovoljstvu preobremenjenosti s šolskimi obveznostmi (10 do 12 ur).

Podobno odgovarjajo tudi učitelji, ko jim poročamo o ugotovitvah učencev. Tako predlagajo, naj bi vpeljali zajtrk, minuto za zdravje, več neformalnih stikov, da bi se

učenci in profesorji bolje spoznali. Na šolah se sklepajo tudi pristrčni odnosi, ki prijetno popestrijo bivanje na šoli. Samo pomanjkanje časa povzroča težave, tako za prijateljstvo kot za ljubezen, menijo mnogi učenci. To je samo nekaj ugotovitev iz sistematične obravnave humanizacije življenja na šoli.

Koliko znamo prisluhni ugotovitvam učencev?

Pri humanizaciji življenja je pomembno prisluhni, poslušati in razumeti. Sistematično prizadevanje za humane odnose, za odpiranje obravnave prepovedanih tem, prizadevanje za boljše prehrano, več gibanja in manj kadilcev na celjskih srednjih šolah - vse to lahko imenujemo humanizacija življenja na šoli. Dosežek teh prizadevanj je tudi spoznanje, da postaja cigareta čedalje manj privlačna - kot potrjevanje samostojnosti mladih.

Če smo lani poročali o dvajsetih nekadilskih razredih na celjskih srednjih šolah, povejmo, da se je letos to število podvojilo, če pa pristejemo še pogojno nekadilске razrede (eden do trije kadilci v oddelku), je število še večje. Pri tovrstni dejavnosti sodelujejo vse celjske srednje šole pa torej vse več razrednikov. Kolikor bolj je načrtna, tem več je uspeha.

Posebno uspešni so bili letošnji poskusni celostne praktične zasnove humanega življenja na šoli. Na temelju ugotovitev iz preučevanja razmer življenja na šoli smo zasnovali dneve pouka, ki so se začeli z zajtrkom, minuto za zdravje, vpeljali smo zdravo malico, glasbo med odmorji in še nekatere pozornosti. Dnevi brez cigarete so bili tudi za profesorje. Odziv je bil množičen. Učenci so z veseljem pohiteli k zajtrku, glasba med odmorji je zmanjšala predkonferenčno napetost (na dveh šolah smo imeli ta dan tik pred redovalno konferenco). Celo po pouku je ostala šola bolj urejena, kot je ponavadi.

Učenci vseh šol, kjer smo skušali izsledke preučevanja vpeljati v življenje, si želijo več takšnih dni, del dejavnosti pa uvrstiti v vsakdanjik. To pa je tisto, kar nas navdaja z upanjem in zaupanjem, saj vodi v novo kakovost življenja in odnosov.

ANTONIJA MARINČEK

● Tek za pomoč lačnim

Akcija kluba OZN osnovne šole X. SNOUB ljubljanske

11. septembra je bila v Kranju športna manifestacija: Tek proti času - Sport aid 88, ki jo je pripravila OZN. Namen te akcije je bil zbrati denar za lačne otroke vsega sveta. Prav grozljiv je podatek, da umre na svetu vsak teden 280.000 otrok zaradi lakote, bolezni in revščine. Sport aid pa je bila akcija, organizirana sočasno povsod. V 120 državah je tisto nadeljo teklo več kot 50 milijonov ljudi in s tem zbralo denar predvsem za lačno Afriko.

Tudi na naši šoli sem se kot mentor kluba OZN odločil, da bom povabil k sodelovanju v tej humani akciji tudi naše učence in učkenke. Izredno presenečen sem bil, da so se

● Izviren program naravoslovnih dejavnosti

Iz dela Srednje naravoslovne šole Miloša Zidanška v Mariboru

Učenci Srednje naravoslovne šole Miloša Zidanška v Mariboru so imeli že drugo leto (junija) naravoslovne dejavnosti v Rovinju. Udeležili so se jih vsi tretji letniki v skupinah, trajale pa so po tri dni. Prebivali so v počitniškem domu, delali so na terenu in v laboratorijih Inštituta za biologijo morja v Rovinju.

Cilj naravoslovnih dejavnosti je bil predstaviti biologijo in geologijo morja, spodbuditi zanimanje pri iskanju novih oblik in metod dela, se

● Več izbirnega in tistega, kar omogoča izbiranje

Preučevalno-raziskovalne metode dela na seminarju učiteljev biologije in kemije

V programu strokovnega spoprijemanja učiteljev biologije in kemije osnovnih šol na območju Zavoda SR Slovenije za šolstvo, organizacijske enote Maribor, je tudi metodologija preučevalno-raziskovalnega dela pri biologiji in kemiji. Med počitnicami so bili seminarji za vse učitelje biologije in kemije organizacijske enote Maribor (razen za občini Ptuj in Ormož) v osnovni šoli bratov Polančičev v Mariboru. Učitelji so se seznanili z načrtovanjem pouka biologije

Nadežda Petrovič: Portret Kandinskega (iz skicirke), Narodni muzej v Beogradu

● V Žireh odkrili spominsko ploščo Leopoldu Suhodolčanu

V petek, 21. oktobra 1988, so v Žireh ob krajevem prazniku na rojstni hiši v Mršaku odkrili spominsko ploščo žirovskemu rojaku, pisatelju Leopoldu Suhodolčanu ob 60-letnici njegovega rojstva. Ploščo je odkril pisatelj Vladimir Kavčič, predsednik Republiškega komiteja za kulturo in v svojem govoru orisal Suhodolčanovo ustvarjalnost. Zapelji so pevci, igrala je tudi godba na pihala.

Uro pozneje so na literarnem ve-

no vabilo množično odzvali učenci vseh starosti, od petega do osmega razreda. V akciji je posredno sodelovalo devdeset otrok.

Večina se jih je prijavila na deset kilometrski tek, čeprav so imeli na izbiro tudi pet kilometrov dolgo progo. Morda zato, ker je desetkilometrski razdalja standardna po vsej svetu. Vsak si je prizadeval preteči to razdaljo, pa čeprav ni šlo za tekmo vanje. Prav prijetno je bilo videti cilj te mlade ljudi; bili so zelo utrujeni, toda zadovoljni. Tekmovanje se občutili kot pomembno dejanje, da so tudi sami prispevali svoj delež k svoje vrstnike, nekje tam daleč.

Ob tej priložnosti moram pohvaliti tudi Občinsko konferenco ZSMŠ Ljubljana Šiška, ki je organizirala brezplačen prevoz v Kranj in nazaj s tem pripomogla k večji udeležbi.

FERDO KUKEC

seznaniti z metodami preučevalno-raziskovalnega dela in povezati učne načrte biologije in geologije.

Program naravoslovnih dni je obsegal področja botanike, zoologije in geologije, zasnovano interdisciplinarno, posebna pozornost pa je bila namenjena varstvu okolja.

V vsaki skupini je delalo po 10 učencev z mentorji. Pripravili so različno gradivo, posebno zanimive uporabne ključne za določanje rastlin in živalskih organizmov, ter klasifikacijo kamnin in okamnin.

Izdelali so didaktične komplete za šolsko zbirko in nadaljevali raziskovalno nalogo Zasledovanje planktona v morju. Končali jo bodo v treh letih in jo predstavili v akciji Mlad raziskovalci za napredek Maribor.

ROMANA JAZBEC

in kemije ter naravoslovnih dejavnosti v skladu z zakonitostmi znanstvenega delovanja in ustvarjalnega dela - ob tako usmerjenem delu pa se razvija ustvarjalen učencev.

Program, ki je obsegal preučevalne metode dela na seminarju učiteljev biologije in kemije, je vseboval zbiranje, prepariranje, hrambo gradiva, tehniko eksperimentalnega dela, ekstrakcijo barvil, kromatografijo, naravoslovno fotografijo, izdelovanje fotografij in dvojno projekcijo bioloških posnetkov.

Učitelji so uporabljali pri svojem delu priročnika I. in II. biološko kemijskega preučevalno-raziskovalnega tabora v Jurovskem dolu 1981 in 1988 ter videoposnetke, na katerih so bile posnete metode preučevalno-raziskovalnega dela.

Odziv je bil izreden, saj so na seminarju sodelovali učitelji vseh vseh ljenih šol.

ROMANA JAZBEC

čeru v Domu svobode počastili slovenski dogodek kulturniki iz pisateljevih Prevajlji: učenci osnovne šole Franja Goloba in iz glasbene šole v Raven na Koroškem. Nastopajočim se je pridružil še pisatelj sin Primož, Marija Suhodolčan pa je učencem osnovne šole v Žireh podarila nekaj pisateljevih knjig. V Domu svobode so ob tej priložnosti pripravili še razstavo suhodolčanovih knjig in prevodov njegovih del v tuje jezike. Številni prevodi v več kot deset tujih jezikov pa dokazujejo življenjsko in umetniško prepričljivost Suhodolčanovih del.

SONJA GOLEC

satira humor

ALBERT PAPLER

Konkretna pedagogika

Strah pred maturo

Profesor dr. Lovro Sušnik ni več uporabljal vžgalice za prižiganje cigaret, ker je prižigal naslednje s prejšnjo. Premočno je namreč posumil v znanje svojih maturantov glede znanja francoščine in nemščine, ki ju je poučeval. Zato je izbruhnil s strašno idejo, da bo ves razred pisal dvourni šolsko nalogo, in sicer vsak o svoji prihodnosti.

Za tisti dan smo znosili v šolo za polovico šolske knjižnice knjig, ker mož ni bil preveč spreten za odkrivanje prepisovalcev. Celo odličnjak v razredu jih je privlekel pol nahrbtnika, ker natančno le nismo vedeli, kakšen bo naslov. Končno je udarilo: »Kaj hočem postati?«

Profesor, kateremu smo rekli »Alzo Lovro«, ker je nekaj cvekov razdelil zaradi Also sprach Zarathustra, je prizanesljivo bral časopis, mi pa smo rili po knjigah in iskali nekaj, kar bi se dalo prilagoditi v prihodnost, in Jože je našel prvi: užite in ne užite gobe. Takoj je imel uvodni stavek: »Želim postati gobar!« Nato je prepisal podatke za kakšnih petdeset gob. Drugi srečnež je

odkril idejo med zvezdami in je zato želel postati zvezdoslovec.

Rudolf na moji levi je staknil proslavljanje bavarske domovine. Usekal je z željo, da bo oficir, nato je Bavarsko zamenjal s Slovenijo, pruske vojne s kraljevo vojsko. Spomenik na Leskem polju zoper Obre, katerega je zamenjal s Prešernovim, mu je pa pridela nazadostno. Nezačasnih je bilo precej. Tudi mojemu sosedu na desni se je strašno zalomilo, ker je pod klopio namesto enega, obrnil v knjigi dva lista. Ker je našel popis vojnih ladij, je želel postati admiral, zaradi obrnjenih listov pa je nastala do vseh poznejših obletnic valet nepozabna ugotovitev: »Ladje trgovske mornarice so se pa dolžne ravnati po uredbah o plovbi, tako pri izplovitvi kot v velikih vitrinah c. kr. Dunajskega muzeja, ki je odprti vsak delavnik, razen ob četrkih in nedeljah.«

Najbrž je splošni neuspeh glede prostih spisov v tujem jeziku pripomogel, da smo nato pri maturi vsi pisali prevod v slovenščino z dovoljeno uporabo slovarjev.

Silno olajšanje

V davnini, ko smo imeli še gimnazije, je v glavnem odmoru prihital k direktorju Poljanske gimnazije na smrt preplašeni sluga, da je poročal:

»Nekdo dijakov je s črnolom polil državni grb krajevine Jugoslavije nad vhodnimi vrati!«

Gospod ravnatelj je snel ščipalnik z nosa, se zastrmel v moža in zašepetal:

»Gospod sluga! To ni res, to ne more biti res! Da niso bili to polobi?«

»Noben golobi, ampak tinta! Saj je tudi po stopnicah!«

Ravnatelj si je zadevo ogledal in ugotovil: grb je polit s črnolom, polila ga je pa roka iz 8. b razreda, ki je nad grbom v prvem nadstropju!

Pouk na šoli se je ustavil. Med-

tem ko je sluga iskal lestev, da bi krtičil in umival grb, smo prihodnji maturanti lepo po vrsti prihajali pred veliki tribunal. Dokaj zvit ravnatelj je spraševal vpričo bledega kolektiva samo po enem podatku:

»Kdaj ste prišli zjutraj v šolo? Koliko jih je že bilo v razredu in kateri?«

Mož je hitro ugotovil, da bi si takšnega polivanja najbrž nihče ne privoščil pred pričami! Nič hudega sluteči smo pravili po pravici in izkazalo se je, da je bil prvi Marko D.! Poilačila ga je izjava Damjana, ki je bil v razredu drugi, in kot vsi drugi zasliševanci ni imel pojma, za kaj sploh gre:

»V razredu je bil, ko sem vstopil, samo Marko D. Še to se

spomnim, da ja zapiral stekleničko s črnolom...«

»Stekleničko črnolom!« je šepetaje ponovil za njim ravnatelj, nato pa ime in priimek izdanega.

Takoj nato je bil na vrsti nesrečni Marko, ki je odšel na zakol v zbornico blede kot kreda. Ravnatelj si ga je nekaj časa ogledoval, nato je izstrelil:

»Kaj si ti pred začetkom pouka polil s črnolom?«

Vas, gospod profesor!« se je Marko zasukal k matematiku in dodal, da mu je dal po krivici nezadostno za Heronovo formulo, katere ni znal dokazati, pa jo je znal.»

Vse oči so se zasukale v kolega

Sladkost odpadlih ur

Profesor slovenščine je že prvo uro prebral okrožnico, da po uri ne bo več pouka, ker mora vsa šola v telovadnico zaradi nastopa goslarja Ilije Vukovića, ki je že posnel zlato ploščo v Parizu in je že na šoli.

Vsi smo zaploskali, ker je bila sreda, najtežji šolski dan in na pamet je bilo treba znati tri kitice Ovida.

Šolstvo tistih dni je bilo tako razgibano, da je skoraj vsak teden nekaj odpadlo zaradi skupinskega poslušanja govornikov s temami:

- Zakaj bomo na kolodvoru z zastavicami in z vzkliki sprejeli poljske parlamentarce?
- Kako se očujemo tuberkuloze?
- Čehoslovaški narodni praznik in svoboda Jugoslovancev.
- Nujnost ugotavljanja klicnoscev device.

Tokrat pa goslar! Razredniki so gonili razrede v telovadnico in jih razmeščali po velikosti. Iznajdljivi so brž splezali po stenskih in navadnih lestvah navzgor, dokler jih nekaj odrinjenih ni padlo na tla. Nemir je rasel, nato so prišli v telovadnico: ravnatelj, profesor srbohrvaščine in goslar. Zaploskali smo prijazenemu, starem možu v narodni noši, nato je ravnatelj slovesno odprl zadevo z informacijo:

»Zdaj vam bo igral znameniti

za matematiko in profesorica za zgodovino je vstala, da si ga je ogledala od zadaj. Veselo je zavrisnila, da je res polit malo po hrbtu, še bolj pa po desni hlačnici spodaj.

Neizmerljivo olajšanje je zajelo vso zbornico, še najbolj gospoda ravnatelja. Marko je lahko odšel, in ker je bil iz pedagoške rodbine, kazni ni bila uničujoča - samo predzadnja. Še potlej, ker smo imeli ravnatelja za latinščino, je med poukom s ponosom povedal, da na njegovi gimnaziji tako strahotnega nespoštovanja državnega grba ni in nikdar ne more biti. Politega kolega ni omenil.

Guslar. Kdor bo motil nastop, bo strogo kaznovan!«

Vsi smo utihnili. Guslar, ki je sedel z guslami med nogami, je navijal in odvijal eno samo struno. Začel je čudno stokati in oložno peti tako, da je na ubiralki preprijemal in po tisti višini, kakor je bil zagrabil, je tudi prepeval.

Najprej so se začeli smejeti najmlajši spredaj, in ko je smeh že valovil po telovadnici, je goslar prenehal, vstal in povedal:

»Nemojte, deco moja! Ovo vam je tugovanka, veselo će tek doći!«

Takoj nato je ravnatelj s kazalcem priklical k sebi nekaj profesorjev in eno profesorico, da jih je postal med množico s papirjem in svinčnikom. Starejši smo vedeli, kaj pomeni zapisovanje, punčke in fantki spredaj pa ne ali pa zares niso mogli ustaviti smeha. Potlej ko so vedeli, zakaj smejoče popisujejo so se začeli jokati. Neka svetlolasa drugošolka (šestošolka osnovne šole) se je med veselo goslarjevo pesmijo začela tako milo dreti, da jo je profesorica pospremila iz telovadnice.

Guslanje se je zavleklo skoraj do predzadnje ure, da se ni splačalo več poučavati. Ko je to vest povedal ravnatelj, ki je stal zraven goslarja, je eksploziral aplavz, ki je goslarja ganil.

Črno na belem

Po starih zapisnikih brska Berta Golob

Odnosaji učiteljstva napram učencem so ljubeznivi, zato je šolski obisk prav zadovoljiv in reden. 3. 10. 1939

Na to ugotovitev naj se skicuje Šolski svetovalni center, ki rad pomaga preganjanim solarjem. Stvar je resna: zdaj je za tako pomoč potreben poseben urad, nekaj so se pa zadeve urejale kar pod šolsko streho.

Samodelavnost učencev je zadovoljiva, njih samostojnost je razveseljiva. Učiteljstvo polaga dovolj pažnje tudi na dobro vzgojo. To laskavo priznanje preberem dvakrat. Samodelavnost je najbrž današnja aktivnost, samostojnost pa su ali samostojno učenje. Ali je res mogoče, da je ta naprednost stara že pol stoletja, in če je stara že toliko, je zanesljivo še starejša. Sprašujem se, zakaj je treba zganjati tako šaro okoli samostojnosti, če je stvar tako rekoč že v genih. Živ učenec je živahen, živahen učenec je aktiven, aktiven je samostojen in tako naprej. Zaradi tega ne bi bilo treba razvijati posebne znanosti, sklicevati seminarjev in aktivov in gledati učiteljem pod prste. O tem, kaj je dobra vzgoja, bi pa kazalo razpravljati na več ravneh, kot radi pravimo. Kaj pa je dobra vzgoja in katera vzgoja je dobra? Tista druga je potem očitno slaba. Učitelji, ki otovarjajo otroke s težo vseh vrst nalog, so prepričani, da je to najboljša vzgoja. Pedagoški imajo veliko srca za otroke, zato pravijo, da je šolska torba pretežka in da današnja šola narobe vzgaja. Kaj se to pravi, pehati otroke v samomor! Jaz se sprašujem enako.

Od 2. septembra 1935 do 20. decembra 1935 v času dopusta šolskega upravitelja je poučevala na višji skupini učiteljska kandidatinja A. Š., nastavljena iz bednostnega fonda. Nadalje so o njej zapisane same spodbudne reči. Kaj če je bila gospodična Antonija tako silno delavna zato, ker je jedla kruh iz bednostnega sklada? Menda se niso tako imenovala nekdanje štipendije, kajti današnji učitelji so imeli vsi po vrsti štipendijo, pa niso zato nič bolj zagnani za delo in vzgojo. Pravzaprav je pa delo že vzgoja, ali ne? Vzgojni smotri, zapisani v pripravi, še ne zagotavljajo prav ničesar, najmanj pa, če so na hitro nakracani. Nekdanje učiteljstvo je uspešno ubiralo korake od besed do dejanj. O tem me prepričujejo zapisi mojega prednika. Ni ga bilo strah zapisati, da vladajo med gospodom šolskim upraviteljem in gospodično učiteljico jako dobri odnosi. Jaz česa takega v poročilo o pregledu šole ne bi upala napisati. Pa ne zato, ker to ne bi bilo res, ampak zato, ker bi se razumevanju poročila pritaknile posledice seksualne revolucije.

Sploh pa ugotavljam, da so bili šolski pregledniki spoštovane osebnosti. Kadar se je on udeležil pedagoške konference, je bil zapisnik samo zaradi njega šestkrat daljši kot sicer in pod točko raznoterosti nihče ni otesal jezika. Preglednik se je potem podpisal z velikim ornamentom okrog cenjenega imena.

Prebiranje starih uradnih dopisov me navdaja s spoznanjem, da prepevam v vseh časih isto pesem. Vse, kar sem imela za suho zlato sodobne didaktike, je bilo že bogve kolikokrat prežvečeno. Tudi to, da gozdnega drevja, ki se nahaja v neposredni okolici šolskega poslopja, še danes ne pozna del otrok. Moja tozadevna izvajanja v lanskem zapisniku, dodaja moj prednik, naj se po možnosti upoštevajo.

Vse kaže, da se niso.

Iz starih listov

Učiteljem se slaba, slaba godi. Ni torej se čuditi, da na tihem zdihujejo in tudi očitno se pritožujejo. Ali to je res čuda, da, ako jim kaka dobra duša pomagati hoče, malo kej ali clo nič ne pomagajo. Že je nekaj vode po Dravi poteklo, kar je »Šolski prijatelj« in tudi »Novice« serčnih besed spregovoril od učiteljske štraničnice; kaj je bolj potrebna od te naprave? Pa dosihmal nobeden učitelj ni še besedice ali tudi pismenke ne od tega na beli den spravil. Sklepati in zdihovati, kleti in zmerjati nič ne bo izdalo: delaj in sam sebe ne zapusti - vidil boš, da ne boš zapuščen.

Šolski prijatelj 1854, str. 224

Hotel sem svojeglavni materi nekoliko odgovoriti, pa smuknila je iz stanice v hram in zaderlečila vrata za seboj, da se je pokadilo za njo.

Učiteljski tovariš 1864, str. 162

HITRO OZDRAVLJENI GLUŠEC

Ves togoten je pred kratkim pripeljal oče dvanajstletnega sinka k zdravniku, - češ: »V šoli ga je učenik tako po glavi pretepal, da je sedaj popolnoma gluh.« Preiskava se prične. Zdravnik vpije nad gluščem, toda ta ne razume niti besedice. Odvije mu obvezo, preiskuje z ogledalom ušesno mrenico ter prav tiho pravi svojemu pomočniku: »Ker je v ušesu vse narobe ne morem dobro videti mrenice. Prinesite mi nož, da mu uho odrežem.« Toda čudo! Kot strela se je gluhi sinko izvil iz rok nečloveškega zdravnika ter bežal iz sobe. Očka pa je moral sež v žep ter plačati zdravniku 3 gld. za hitro in čudovito ozdravljenje. potoma pa je mrmral: »Zoper kmeta je vse, kar nosi škrice.«

Učiteljski tovariš 1896, str. 271

Gmotno stanje - denar! Stara pesem starega, hreščečega, sto in sto ušesom gabnega napeva, ki je ostala doslej brez ublaženega, prijetnega odmeva. Trd je bil in jednako hreščeš vsak onih mnogih odpevov, kateri so zadeneli v preteklih letih iz visokih dvoran in zbornic na naša ušesa. Žalilo nas je v dno duše, ko smo se odganjali od praga z neznatnim darilcem, če nas niso kar praznih

rok pognali v zaduhle učilnice delat pokoro zato, ker učimo in izobražujemo našo mladino. Tako ne more iti dalje!

Napeti je treba vse strune, da se postavimo na trda tla. Zahtevati nam je odločno, da se dostojno uravnavajo naše gmotne razmere. Uradkom so se sedaj regulovale in znatno zboljšale plače - prej se že nismo mogli meriti z njimi, sedaj je razlika velikanška in samo ob sebi nastane vprašanje: kako bo mogoče živeti svo-

jemu stanu dostojno sedaj, ko smo ostali ob vznožji, med tem ko so se drugi, ki lažje posle opravljajo v človeški družbi, prenšli na zeleni, cvetoči vrh? Tamkaj zori sočno sadje, vre iz skalnete razpoke mrzla studenčnica - nam ostane kukavna, nedozorela lesnika in mlačna, kalna voda! Obljubovalo se nam je ob prilikah, ko so nas rabili, mnogo in mnogo, a izučila nas je skušnjava: Ne verjemite samim besedam in obljubam! Učiteljski tovariš 1896, str. 221-222

Haramija, Školske novine

TONI GAŠPERIČ Sreča po repiško

Ko si Repičan zlomi nogo, pravi: »Srečen sem, da si nisem obel.« Ko repiška oblast podraži elektriko za šestdeset odstotkov, se Repičani tolažijo: »Imeli smo presneto srečo, da ni podražilo Elektro gospodarstvo elektrike za sto ali celo dvesto odstotkov.« Če zadene Repičana kap, govorijo njegovi sokrajani: »Imel je srečo: doletela ga je hitra smrt.« Podobno je tudi, če komu v Repičevi dragi zgori hiša. Pogorela ljudje tolažijo z besedami: »Imel si hudičovo srečo, da ti ni zgorel še skedenj.«

Sicer pa so Repičani nori na igre na srečo. Skorajda ni prebivalca Repičeve drage, da ne bi igral lota, sportne napovedi, trikrat tri, da ne bi kupoval navadnih srečk po gasilskih in drugih številnih veselicah. Če zadene samó vžgalice ali zobotrebce, je Repičan zadovoljen. »Za pet tisočakov sem le nekaj dobil,« pravi, »sem le na boljšem od tistega, ki je potegnil prazno kuverto.« Je pač tako, da ljudje upajo v srečo, če jih je že vse drugo izdalo.

Da bi delovne organizacije iztržile čimveč, si izmišljajo nagradne igre, na katerih je moč dobiti hišo, avto, kolo, barvni televizor, radijski sprejemnik, traktor, moped, tranzistor in druge dobrine, ki si jih povprečni neposredni proizvajalec že težko privoščiti z bedno plačo. Na naslove tovarnj je treba pošiljati prazne skatlice, ovitke žvečilnih gumijev, iz časopisov izrezane sličice, albume, etikete, račune v vsotami nad 50000 dinarjev, kante, prazne konzervne skatle in drugo embalažo. Potem je zrebanje, nekaj je srečnih, drugi se tolažijo, češ saj sem vedel, da ne bo nič, spet tretji so razočarani in dolgih nosov.

Pregovor »Vsak je svoje sreče kovač.« je repiško delovno ljudstvo vzelo dobesedno. Spoznalo je namreč, da v Repičevini ne more vplivati skoraj na nobeno reč in odločitev več, kajti država je vzela vajeti v svoje roke, da Repičani pisano gledajo. Z drugimi besedami bi se reklo, da ima repiška oblast platno in škarje, delovno ljudstvo pa le mero za socializem po meri ljudi. Da pa bi delovni človek le imel v svojih rokah vsaj srečo, igra loterijo... Torej je svoje sreče - kovač.

Socialistični teoretik je pred leti zapisal približno tole: »Človeku ne more dati sreče niti država niti partija. Človek si mora poiskati srečo sam.« Kako pa je z nesrečo? Ti je država in partija lahko dasta? Na to vprašanje ni v Repičevini še nihče odgovarjal niti odgovoril, saj nikomur niti na pamet ni prišlo, da bi bil lahko kdo v državi, ki ima partijo, nesrečen.

FILMOTEKA 16

Filmoteka 16 že sedemnajst let izdeluje učne ELEMENT-FILME za osnovne in srednje šole. Do zdaj je izdelala 400 filmov za 16 učnih področij, in sicer v približno 400.000 kopijah.

Filme je prejelo 2500 šol po vsej Jugoslaviji ter v drugih državah v Evropi in drugje.

NOVOST! DRUGAČNA PRODAJA FILMOV!

VSAKI ŠOLA, KI BO DO 31. 12. 1988 NAROČILA 100 ELEMENT-FILMOV, BOMO PODARILI PROJEKTOR KP-8 MEOPTA. TAKO SI BO ŠOLA OBOGATILA SVOJO IZOBRAŽEVALNO FILMOTEKO, OBENEM PA PRIHRANILA 490.000 DIN.

Če se boste odločili za tovrsten nakup, vas prosimo: pišite nam, da vam bomo lahko ČIMPREG poslali prospekt element-filmov, iz katerega boste lahko izbrali naslove.

Filmoteka 16

Zagreb

Djuro Šimunića 12-14, tel. 333-512 (041)

Poslovna jedinica Beograd

Terazije 13, tel. 328-004 (011)

Dobre igrače

Komisija za oceno igrač pri Skupnosti otroškega varstva Slovenije je letos podelila priznanja **DOBRA IGRAČA** na celjskem sejmu Vse za otroka.

Na kratko vam predstavljamo igrače, ki so dobile priznanja Dobra igrača za leto 1988.

1. KONJČEK TOMMY (Tommy Herlec, Kranj): igrača za razgibanje in razvijanje gibalnih spretnosti, primerna za mlajše predšolske otroke. Za male otroke je gibanje ali nihanje na konjičku prijetna sprostitelj in zabava, hkrati pa si otrok pri tem pridobiva nove izkušnje o gibanju v prostoru. Konjiček je primerno oblikovan (višina, širina sedne ploške, prijem za roke, težišče) in za otroka zanimiv tudi zaradi zunanje podobe.

2. PRT - HIŠICA ZA IGRO (Marija Golobič, Zagreb): igrača za domišljjsko igro, s katero si otrok sam zelo hitro in preprosto postavi šotor, hišico, svoj prostor za igro. Različne igre posnemanja (igranje vlog) potekajo bodisi v sami hišici, neposredno ob njej (ob oknih, vratih) ali v širšem prostoru, ko je hišica le prvina ene igre. Otroci se lahko igra v prostoru in na prostem.

3. POLZEK LEZE (DOMUS, Ljubljana): didaktična in družabna igra, primerna za starejše predšolske otroke in mlajše šolarje. Ustrezno izbrana vsebina in prijetna oblikovna izvedba spodbujata otroka k sproščeni igri. V njej si pridobiva nove izkušnje predvsem na spoznavnem in govornem področju (poimenovanje, izgovorjava, prepoznavanje glasov v besedah).

4. JOMI - DRUŽABNE IGRE (Igrače Jomi, Milan in Jožica Šubic, Ljubljana): to je 10 iger tipa Človek ne jezi se, ki so vsebinsko in oblikovno zasnovane tako, da sestavljajo širo zbirko. V njej so igre, primerne za mlajše in starejše predšolske otroke in šolarje. Omenjene igre uvrščamo med didaktične in družabne. Vsebinsko, oblika in pravila iger so prilagojeni otrokovi starosti: upoštevajo njegove sposobnosti znananja in mišljenja, motivacijo, vztrajnost in socialno zrelost.

5. PUNČKA »PEL - TEA« (PEL, Varaždin): preprosto izdelana ljubkovalna igrača, ki je primerna tako za najmlajše otroke - le-ti jo v igri ljubkujejo, nosijo sem in tja, zavijajo, oblačijo - kot za starejše predšolske otroke, ki punčke uvrstijo v vsebinsko različne domišljjske igre.

6. POVEČEVALNO STEKLO (Iskra - Tozd tovarna optičnih in steklopihaških izdelkov, Ljubljana): igrača ali pripomoček, ki ga starejši predšolski otroci s pridom uporabljajo pri tako imenovanih raziskovalnih igrah. Male raziskovalce vznemirjajo in zanimajo številne stvari v njihovem neposrednem okolju in niso zmeraj zadovoljni le s tem, kar vidijo s prostim očesom. S povečevalnim steklom opazujejo drobne stvari, živali, rastline, njihove sestavne dele, odzive... Tako se rojeva nova spoznanja in ta jih spodbujajo k novemu iskanju.

7. PRETIKANKA (Moja Založnik, Šmartno ob Paki): igrača, ki spodbuja otrokovo zaznavno-gibalno dejavnost. Opazovanju (oblika, barva, gibanje) in preprostemu sestavljanju sledi povezovanje elementov s pretikanjem, ki zahteva od otroka natančno opazovanje, skladnost gibov rok in oči, prostorsko predstavljivost. Otroci uporabljajo sestavljene elemente (kača, vlak...) kot igračo na vrvi, ki se zanimivo giblje in prijetno ropota.

8. AVTOMOBILČEK »NOREV GOLF« (Mehanoteknika Izola): malo vozilo, ki ga radi imenujemo tudi »žepna igračka« je med otroki zelo priljubljeno. Otroci ga nosi s seboj, se z njim kar mimogrede malo poigra (ga ogleduje, primerja avtomobilčke, jih vozi) ali pa ga načrtno uvrsti v tematske igre, kot so promet, mesto... Ob dokupovanju novih avtomobilčkov si otroci ustvarja zbirko različnih modelov.

9. SVEBA (Tik-tak, Krates): posebnost igrače je, da otrok zelo preprosto (vezni element so lepljive ploščice) sestavlja mehke elemente različnih oblik in barv in tako sprva po naključju, kasneje pa načrtno iz-

deluje živali, pajace, vozila idr. Igrača daje predšolskemu otroku veliko možnosti za iskanje novih kombinacij in ustvarjalno izražanje.

10. NAKLADAC - KOPAČ (art. 73209 - Mehanoteknika Izola): vozilo, primerno za igro na prostem, kjer otrok koplje, naklada, prevaža različno gradivo (pesek, mivko, kamenje idr.). Igrača spodbuja otroka h gibanju, opazovanju in natančni uporabi, mu pomaga, da se znajde v prostoru, pri skladnosti gibov rok in oči. Za otroke je zanimiva tako njena zunanja podoba kot konstrukcija in funkcionalnost. Lahko jo uvrsti tudi v tematske igre, kakršna je npr. gradbišče...

11. IGRA TRI (Dare Škodič, Ljubljana): zanimiva družabna igra, ki zahteva miselno sodelovanje igralcev, saj izid igre ni odvisen zgolj od sreče. Otroci igralce mora ves čas pozorno opazovati celotno igralno površino (gre za premikanje figur vodoravno, navpično in diagonalno), razmišljati o različnih kombinacijah in ob vsaki svoji potezi predvideti tudi soigralčeve. Ob logičnem razmišljanju se v igri izrazi tudi otrokova znanost.

12. TOBOGAN DOMIŠLIJE (Branko Benedičič, Škofja Loka): igrača za sestavljanje in ustvarjalno igro, primerna za starejše predšolske otroke in šolarje. Navidez preprosto sestavljanje lesenih elementov zahteva od otroka natančno opazovanje, primerjanje, prostorsko predstavljajanje, razmišljanje in iskanje različnih kombinacij - vse zato, da sestavi elemente v kombinacijo, pri kateri ima kroglica (frnikula) prosto pot od začeta do cilja. Otroci po svojih sposobnostih sestavljajo različne zahtevne konstrukcije in jih lahko tudi bolj domišljjsko obarva (cesta, ovinek, predor, most...).

13. POLY M (MIPAL, Florjan Miklavčič, Domžale): je tipična predstavnica skupine igrač za sestavljanje in ustvarjalno igro. Sestavni elementi igrače (bolj in manj strukturirani), ki se ujemajo, spodbujajo otroka k vsebinsko bogati igri, v kateri pridobiva nove izkušnje o sestavljanju v prostoru (sestavljajo lahko vo-

RAZNOTEROSTI IZ UČITELJSKEGA TOVARIŠA PRED 100 LETI

Telovadbo po vojaški uredbi nasvetovali so učitelji v Gradci, kakor tudi to, da bi tisti, ki stopijo v zakon, morali se pred poučevati o vzrejevanju otrok. Dobro, a kdo jih bo v tem poučeval - duhovnik ali učitelj?

Govora slovenskih poslancev g. g. dr. Vošnjaka in dr. Tonkličja v državnem zboru o pravicah slovenskega jezika v ljudskih šolah sta v slovenskih učiteljskih krogih jako zadovoljevala in menimo, da prihajata iz serc vseh domoljubov, katerim »pedagoški« nezmišle še ni glave zmešal.

V Berlinu se število učiteljc čudovito hitro pomnožuje. V času sedemnajstih let se je število učiteljev komaj za petkrat pomnožilo, a število učiteljc se je v tem času pomnožilo za štiridesetkrat. Kmalu bomo učitelji odveč na svetu, in treba si bode kje druge kruha iskati. Sli bomo pa mi v kuhinjo in pa otroke dojit. Pač se čudno svet suče!

Vsako, komur je splošna omika in ljudsko obrazovanje pri srci, ima pred očmi tudi mladino, ki je šola odrasla. Misleči šolski moške svetujejo, da bi se napravljale in ustanovljale ljudske knjižnice, katere bi učitelj oskrboval in tako bi bila lahko povsod tako zvana napredovalna učilnica brez kake sile in brez moranja. Dalje se svetuje, naj učitelj mladino poučuje v petji, v sadjereji, čebeloreji in sploh v kmetijstvu, ter naj ji kaže, kako se vsak kos zemlje v prid in korist obrača. Taki nasveti so vredni, da bi jih ljudski učitelji po deželi preudarjali in se po njih ravnali.

V spomin

Marija Kremenšek

Sredi ustvarjalnega dela je prenehala biti plemenito srce znane pedagoške delavke, profesorice zgodovine, avtorice učbenikov in zavzete družbenopolitične delavke, prof. Marije Kremenškove. Vse, ki smo jo poznali, je ta novica hudo prizadela, saj nismo mogli verjeti, da se je tako naglo poslovila od nas - še pred nekaj dnevi smo se z Marijo srečevali, snovali smo načrte za delo.

Doma je bila iz prelepega nižinskega Prekmurja, iz znane vasi ob Muri - Beltincev. Tja je zmeraj rada zahajala in se vračala v svoj rojstni kraj. Doma je spoznala trdo kmečko delo, sama pa se je odločila, da bo postala vzgojiteljica mladega rodu. Njene sanje so se uresničile. Gimnazijo je obiskovala v Murski Soboti, nato pa se je vpisala na filozofsko fakulteto, oddelek za zgodovino. Vzljubila je ta predmet, se poglabljala v študij in si pridobila bogato znanje.

Prisluhnila je zahtevam po obnovi naše domovine, se udeležila več delovnih akcij v mladinskih delovnih brigadah in se izkazala kot pridna in marljiva delavka.

Po diplomu se je za nekaj časa vrnila v rojstno Prekmurje. Tu je vzgajala mladi rod in ga navduševala za zgodovino. Učenci so jo kmalu vzljubili, občudovali so njeno bogato znanje, poštenost in iskrenost.

Kmalu pa je rodne kraje zapustila in prišla v Ljubljano. Zaposlila se je na gimnaziji Vide Janežič in od te šole se ni več ločila. Tu se je zavzeto lotila dela in dobesedno izgorevala v njem.

Večkrat je govorila: »Zgodovina je treba vzljubiti, potem znanec ceni vse bogastvo svojega rodu.« Na gimnaziji je vodila zgodovinski krožek, pomagala pri seminarjih nalogah, v gimnaziju znanost mladini, med učenci večkrat izpeljala ankete, da se zvedela, kaj jih teži.

Zavzeto je sodelovala v reformnih prizadevanjih pri poučevanju zgodovine. Bila je članica zgodovinske komisije in je s svojim bogatim znanjem pripomogla k izboljšavi zgodovinskega poučevanja. Z referati je sodelovala na simpozijih in kongresih zgodovinarjev. Udeleženci so zmeraj z zanimanjem prisluhnilli njenim besedam.

Veliko truda je namenila pisnini učbenikov. Pred leti je bila soavtorica učbenika Zgodovina 4. tokrat pa je napisala učbenik Zgodovina 1. Še pred dobrimi tremi tedni je oddala rukopis Zgodovina 1, in ob tej priložnosti rekla: »To je moje zadnje delo, kot da bi slutila, da se ji bližja konec. Takrat se mi je zazdelo, dokaj utrujena, čeprav je bila ponavadi nasmejana in dobre volje.«

Vsi se je bomo spominjali kot prizadevne in vztrajne profesorice pa tudi kot zavzete družbenopolitične delavke, ki je s svojimi modrimi nasveti znala svetovati in opozarjati na pereče probleme.

Sredi ustvarjalnega dela jo je zlomila zahrbita bolezen, ki jo vse do danes naša znanost ni mogla pozabiti. Z njenim odhodom je v vrsto pedagoških delavcev ostala velika praznina, ki jo bomo le težko zapolnili. Vrnila se je v rojstno Prekmurje. S hvaležnostjo se bomo spominjali.

DRAGO NOVAK

NEVSAKDANJA DIDAKTIČNA PREDSTAVITEV OTROŠKE USTVARJALNOSTI

Stari mojstri na otroških risbah

Od 27. 9. do 30. 10. 1988 je v Narodni galeriji na ogled didaktična razstava, ki je nastala po skoraj dveletnem sistematičnem likovnovzgojnem delu s predšolskimi otroki. Leta 1986 smo povabili k sodelovanju najprej ljubljanske vzgojno-varstvene organizacije, nato pa še otroke iz Domžal, Kranja in Radomelj. Galerijo je obiskalo več kot 2.000 otrok. 1.685 otroških risb smo razčlenili in dognanja natisnili v katalogu, v razstavnih prostorih pa razstavili 400 risb.

Umetnine smo poskušali šolarjem približati čim bolj vabljivo. Kustos likovni pedagog je otrokom pripovedoval zgodbo Gal v galeriji in jim hkrati kazal reproducirane umetnine v knjigi. Sledil je sproščen in igriv ogled umetnin v galerijskih prostorih. Potem je kustos otrokom sporočil »Galovo« željo, naj bi narisali umetnino, ki jim je najljubša. Otroci so se razkropili po galeriji, si izbrali umetnine in jih risali.

Z razčlenitvijo smo ugotovili, katera likovna dela izbirajo za risanje dečki in katera deklice. Otroci so se odločali predvsem za poudarne motive (žarn, krščanski ikonografski

motiv) in portrete, manj pa za krajino. Dečke je na slikah bolj pritegnila »akcija«, deklice pa so najpogosteje izbirale in risale ženske portrete. Po zaslugi dečkov je slika s Jurija doseglja po pogostosti izbrano prvo mesto, za njim se je uvrstila slika Marija Jame Kolo, podobno Ivanu Kobilicem Poletje in Mateju Sternena Rdeči parazol pa sta si delili tretje mesto.

Razčlenitev obravnava tudi raznovrstne elemente na risbi, format in barvo. Dosežki so v skladu s splošnimi značilnostmi likovnega dojemanja in upodabljanja v tej starostni dobi. Otroci povečini niso upoštevali kompozicije na predlogi niti perspektivnega zmanjševanja predmetov. Vnašali so tudi druge sprejembe, npr. profil, zamik glave portretih na originalih so na risbah risali en face, doprsne portrete upodabljali celopostavno.

Pokončni format umetnin so v svojih risbah večkrat spreminjali v polni dolžini format. Ta nevsakdanja didaktična predstavitev otroške ustvarjalnosti bo marsikateremu odkritju svet otroške risbe.

ANICA CEVC

Obrotna delavnica za aranžiranje in vzdrževanje akvarijev in vzgojo akvarijskih rib

vam ponuja popolnoma urejene akvarije: ribe, rastline, želve, Akvarij vam uredim na vaši šoli in ga po dogovoru redno vzdržujem. Informacije dobite po telefonu 062-815-302 na naslov Vili Petaci, Šercerjeve brigade 6, 62310 Poljčane.

VABILO

Delovna skupnost Osnovne šole Tržišče v skladu s vabilom nekdanje sodelavce na proslavo ob 100-letnici šole v soboto, 26. novembra 1988 ob 10. uri.

Naročnina za leto 1988 znaša 12000 din za posameznike in 20000 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 9000 din na leto.

Posamezna številka stane 800 din.

Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

prosvetni delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije - izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet CZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Tea Dominko, Marjana Kunej, Jože Miklavc.

Vida Nered, Alenka Pučkó, Marija Skalar, Janez Sušnik, Stanko Šimenc, Slava Šarc.

Direktor: Stanko Šimenc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Stanko Šimenc, Marija Velikonja, Majda Vujović.

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka - urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.